

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

MOTIV VODY V LEGENDÁCH POUTNÍCH MÍST

Vedoucí práce: Mgr. Martin Klapetek, Ph.D.

Autor práce: Marie Benešová

Studijní obor: Teologie

Ročník: 5.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 28. 3. 2018

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Klapetkovi, Ph.D za obrovskou trpělivost a vstřícnost, s níž vedl tuto práci.

Děkuji všem, kteří mě při psaní podporovali modlitbou i slovem.

Obsah

ÚVOD	7
1. Poutní místa	9
1.1 Stručná historie poutnictví	10
1.1.1 Poutník	10
1.1.2 Důvody cesty.....	11
1.1.3 Druhy poutí	12
1.1.4 Novověké putování	13
1.2 Uzdravení	14
2. Symbol vody	16
2.1 Pojem symbol.....	16
2.1.1 Symbolika vody	16
2.2 Symbol vody v křesťanství	17
2.2.1. Motiv vody ve Starém zákoně	18
2.2.2 Motiv vody v Novém zákoně.....	20
2.3 Mariánský kult	22
2.3.1 Ta, která našla milost u Boha.....	22
2.3.2 Mariánská zjevení	24
2.4 Léčivý pramen.....	27
2.4.1 Architektura	28
3. Dobrá Voda u Českých Budějovic.....	30
3.1 Poutní a farní kostel Panny Marie Bolestné.....	30
3.1.1 Počátky poutního místa	30
3.1.2 Poustevna a lázně	31
3.1.3 Nová mariánská svatyně	32
3.1.4 Kaplička	34
3.2 Duchovní život.....	34
4. Dobrá Voda u Nových Hradů	35
4.1 Poutní a farní kostel Nanebevzetí Panny Marie.....	35
4.1.1 Hojná Voda	35
4.1.2 Nový pramen.....	36
4.1.3 Poutní kostel.....	37
4.2 Duchovní život.....	38

Závěr	40
Seznam literatury	42
Internetové zdroje	45
Seznam příloh	47
Obrazové přílohy.....	49
Abstrakt	53
Abstract	53

ÚVOD

Tato práce se pokouší být drobným příspěvkem k již tak široké problematice poutnictví. Protože člověk není jen duchovní bytostí, ale je jednotou duše i těla, tvoří uspokojování fyzických, duševních i duchovních potřeb nedílnou součást lidského života. Skrze fyzický stvořený svět se lidé touží dotknout toho, co je přesahuje. Touha po transcendenci je antropologickou konstantou. Je nám lidem vlastní. Proto je přirozené, že naši předkové od nepaměti putovali na místa, kde více vnímali právě onu přesahující Boží moc.

V křesťanském, přesněji římskokatolickém, prostředí jsou takovými poutními místy ta, která jsou zvláštním způsobem spojena s životem, působením a smrtí Ježíše Krista, Panny Marie či svatých. Z toho vyplývá, že nejdůležitějšími cíli křesťanského putování budou vždy oblasti nacházející se ve Svaté zemi. Nemusíme ale nutně putovat až do Betléma, Nazareta či Jeruzaléma. Bůh nás ve své moudrosti vede i na místa, která jsou od našeho bydliště vzdálena jen pouhých několik kilometrů. Všudypřítomný Bůh zjevuje svou slávu a moc kdykoli a kdekoli chce. Proč tedy vůbec někam putovat?

Důvodů, proč se vydat na pout', je více. Vždy závisí na úmyslu, jaký provází naše putování. I zde platí, že „když dva dělají totéž, není to totéž“. A tak jako my dnes, i naši předkové se vydávali na cesty z různých důvodů. Někdy Pána prosili za odpuštění hříchů, jindy za vyslyšení svých proseb. Poté mohla následovat pout' děkovná či záslibná. Byli však i „poutníci“, kteří se prostě jen chtěli podívat do vzdálených míst nebo tak řešili třeba své partnerské problémy. Z hlediska našeho duchovního života není podstatné, na jak vzdálené místo se vypravíme, ale to, že se vůbec vydáme na cestu. Že jsme ochotni podstoupit nějaké nepohodlí, námahu. Že se zcela vydáme do Božích rukou a snad konečně s důvěrou řekneme: Bud' vůle tvá.

Protože Bůh dobře zná „dílo svých rukou“, jedná s námi prostřednictvím znamení, symbolů. Zásadní význam má v křesťanství vodní symbolika. Voda je součástí křesťanské iniciace. Hned ve druhém verši Starého zákona se s motivem vody setkáváme. Bůh zjevuje svoji moc tím, jak (nejen) vodu ovládá. Voda starověké národy děsila, zejména voda hluboká, temná. Mořská voda byla symbolem smrti. Naopak pramen čistě vody představoval život a Boží požehnání. Proudící voda symbolizuje Ducha božského.

Nový zákon přebírá starozákonní vodní symboliku a ještě ji dotváří. Boží Syn je přirovnáván k prameni vody živé, ke studnici života. Nám, svým učedníkům, pak nabízí

zdarma a v hojnosti vodu, po které už nikdy nebudeme žíznit. Jen On sám dokáže uhasit naši žízeň po věčnosti. A co víc - slibuje, že i z nás potečou proudy vody živé.¹

Skrze vodu k nám přichází život, uzdravení. Sami však Pramen nejsme schopni nalézt. A tak nám Bůh dal Matku, aby nám ukazovala cestu. Maria o své děti pečuje. Je-li to třeba, ukáže nám i materiální pramen léčivé vody, abychom se skrze modlitby za uzdravení mohli setkat s Dárcem života.

Místa mariánských zjevení spojená s výskytem léčivé vody nalezneme po celém světě. Výjimkou není ani českobudějovická diecéze. Tato práce se podrobněji zabývá dvěma místy, a to Dobrou Vodou u Českých Budějovic a Dobrou Vodou u Nových Hradů. Budeme sledovat počátky i rozvoj těchto známých poutních míst. Zajímat nás bude také současný stav a duchovní život obou míst. Hlavním zdrojem informací pro nás budou publikace Jiřího Černého, které podrobně popisují duchovní památky jižních Čech.

---

¹ Srov. Jan 7, 37 - 38

1. Poutní místa

Poutním místem nazýváme takové místo, které je zvláštním způsobem spjato s životem a působením Ježíše Krista, Panny Marie nebo nějakého jiného světce. Nejvýznamnější tedy budou v celosvětovém měřítku místa na území dnešního státu Izrael (tzv. Svatá země), zvláště Betlém, Nazaret a Jeruzalém. Zvláštní úctě se těší ovšem také místa, kam byly přeneseny památky na Ježíše Krista (např. Turín) nebo místa zasvěcená Boží Trojici.²

Nejvíce poutních míst je dáváno do souvislosti se zázračným působením Panny Marie. S vyslyšením proseb, s uzdravením, záchranou života, případně s jejím zjevením. (Panna Maria se na daném místě nemusela přímo zjevit. Často byly zázračné události připisovány působení jejího milostného obrazu³ apod.) Z evropských mariánských poutních míst můžeme jmenovat např. portugalskou Fatimu, francouzské Lurdy⁴, italské Loreto či rakouský Mariazell. V celosvětovém měřítku zmiňme například velmi oblíbené poutní místo Guadalupe v Mexiku.⁵

„Svatá poutní místa jsou prodchnuta Boží milostí, a proto má smysl putovat tam, kde tato milost již kdysi zazářila. Tak i my na ní získáme podíl. Naše společenství má i dějinný rozměr, jsme spojeni s těmi, kteří v minulosti zazářili světlem víry.“⁶ Takto se vyjádřil O. Marek Krupica na 15. pravoslavné pouti ve Staré Boleslavi 12. 10. 2013. A tak se věřící stále znovu vydávají, ať už jednotlivě, nebo ve skupině, k blízkým i vzdálenějším poutním místům.

---

² Celá práce je psána z římskokatolického pohledu, jeho tradice a učení církve.

³ V baroku vznikla řada textů hovořících o zázračných (milostných) obrazech. Na kopii takového obrazu se „zázračnost“ originálu přenášela dotýkáním. Potvrzení o dotýkání bývalo umístováno na zadní stranu obrazu a opatřeno pečeti. Pravost potvrzovaly také listiny dodávané k obrazu při koupi. Stávalo se, že lidová forma zbožnosti překročila míru, a obraz, ale také ostatky svatých nebo jiný předmět posvátné úcty byly uctívány jako nějaká pohanská božstva / modly (srov. ROYT 2011: 19 - 20).

K milostným obrazům a sochám se konaly poutě, které byly za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II. nakonec zakázány. (Marie Terezie dokonce požádala papeže Benedikta XIV. o zmenšení počtu svátků, čemuž Svatý otec 1. 9. 1753 vyhověl.) Po smrti Josefa II. byl kult milostných obrazů a soch obnoven, ale už nikdy nedosáhl takového rozmachu jako v době barokní (srov. Tamtéž: 353 - 356).

⁴ Slavné poutní místo, na kterém se tehdy třináctileté negramotné dceři mlynáře Bernadettě Soubirousové od 11. února 1858 opakovaně zjevovala Panna Maria. Na stejném místě pak vytryskl pramen léčivé vody, který dodnes vydává 122 tisíc litrů vody denně. Každý rok Lurdy navštíví přibližně 5 milionů poutníků z celého světa. Kromě osobních aut tam ročně přilétá 2000 leteckých speciálů a přijíždí 720 mimořádných vlaků. In <http://www.fatym.com/view.php?cislocclanku=2012020056>

⁵ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 13.

⁶ Konat poutě má smysl. Hlas pravoslavi 2013, roč. 68, č. 11, s. 20 - 21.

1.1 Stručná historie poutnictví

Křesťanské poutnictví se objevuje už v období raného křesťanství. Myšlení tehdejších lidí bylo ovlivněno židovskými, ale hlavně obecně starověkými představami o tom, že nejlepší je uctívat Boha / bohy na určitých místech.

Do konce prvního tisíciletí byly typické poutě jednotlivců putujících na vzdálená místa jako projev pokání či výjimečné zbožnosti. Hlavním cílem se mezi 4. a 7. stoletím stávají místa ve Svaté zemi spojená s životem a působením Ježíše Krista a později i jeho matky Panny Marie.⁷ Někteří z těchto prvních poutníků, jako například žena jménem Egerie, která se dostala až na Sinajský poloostrov⁸, zaznamenávají své zkušenosti písemně, což je dnes pro nás cenným zdrojem informací. Postupně nabývají na významu také poutě do Santiaga de Compostela v severozápadním Španělsku, kde se nachází hrob apoštola Jakuba (patrona poutníků), do Říma spojeného s působením a mučednickou smrtí apoštolů Petra a Pavla, či na místa spjatá s dalšími svatými muži a ženami.

Od vrcholného středověku přibývají poutě kolektivní, lépe připravené, zajišťující více bezpečí jejich účastníkům. Zároveň klesá počet dalekých poutí. Ať už pod tlakem vrchnosti či z ryze praktických důvodů. Čím delší byla pout', tím větší byly útrapy spojené s cestou. Poutník se snadno mohl dostat do rukou podvodníkům a lupičům, mohl se nakazit (smrtnou) chorobou, nebo prostě podlehnout celkovému vyčerpání.

1.1.1 Poutník

Na pout' se vydávali muži i ženy, mladí i staří, zdraví i nemocní, dokonce i děti.

Ženatý muž potřeboval svolení své manželky. Poddaný svolení své vrchnosti. V případě, že se někdo vydal na pout' bez příslušného vrchnostenského povolení, byl přísně potrestán – třeba i prací na galérách, tj. lodích, které pluly po Středozemním moři.⁹

Protože poutníci byli pod zvláštní právní ochranou, bylo třeba je odlišit od nejrůznějších tuláků, pobudů apod. Nosili prostý oděv, dlouhý plášť (s dlouhými rukávy nebo

---

⁷ Srov. KAFKA, L. *Dárek z pouti*, s. 14 -15.

⁸ HEJTMANOVÁ, M. *Itinerarium Egeriae. Putování Egeriino*.

⁹ Srov. OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*, s. 113 – 114.

bez rukávů), který sloužil i jako příkrývka, klobouk, hůl, mošnu a lahve s pitnou vodou. Na klobouku měli připnuté poutní odznaky z navštívených míst. Hlavním poutním znakem byla mušle, atribut sv. Jakuba, patrona poutníků. K nezbytnému „vybavení“ patřily i pomůcky na počítání modliteb, od středověku zvláště růženec připevněný na oděv.¹⁰

1.1.2 Důvody cesty

Hlavním důvodem, proč se vydat na pouť, byly jistě úmysly zbožné. Lidé byli (a jsou) ochotni putovat i na vzdálená místa, aby měli přímý kontakt se světcem, s kterým bylo dané místo spojováno. Proslulost takového místa byla udržována osobní zkušeností, tradicí a vyprávěním předávaným z generace na generaci. Pokud světec vyslyšel poutníkovy modlitby a došlo například k zázračnému uzdravení, vyprávěl o tom poutník, kudy chodil. Dnešním jazykem bychom řekli, že danému světci dělal reklamu. Čím větší zázrak, tím více chvály a popularity. Naopak někteří poutníci neváhali a světci, který hned nevyšlyšel jejich prosby, dokonce vyhrožovali.¹¹

Touha vyprosit si nějakou milost vedla některé poutníky k opakování návštěvy oblíbeného místa, případně k touze získat relikvie daného světce, aby mu tak byli co nejbliž.¹²

Ne vždy však za úmyslem opustit domov a vydat se do nebezpečného světa stála pouze touha modlit se. Silnou pohnutkou mohly být například partnerské problémy. Muž nemohl snést svou ženu, a tak se radši vypravil na pouť.¹³ Dalším důvodem mohla být touha po poznání a dobrodružství. Jak jinak moci, navíc pod zvláštní ochranou, které se poutníci těšili, cestovat, poznávat nové kraje, setkávat se s lidmi atd.

Pouť mohla být i něčím jako zaměstnáním na dobu určitou, což bylo v dobách minulých naprosto běžné. Placení zástupci byli vysíláni na pouť ke konkrétnímu světci či do Svaté

---

¹⁰ Srov. KAFKA, L. *Dárek z pouti*, s. 35.

¹¹ Srov. OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*, s. 61 – 62.

¹² Srov. Tamtéž, s. 58 – 59.

¹³ Srov. GUREVIČ, A. *Nebe, peklo, svět*, s. 381.

země ve jménu toho, kdo je platil. Podrobněji mohla být specifikována i forma pokání, které také zástupce konal ve jménu někoho jiného.¹⁴

Dnes se nám tato praxe může zdát přinejmenším podivnou, ale uvědomíme-li si znovu náročnost cesty a její nebezpečí, je pochopitelné, že ne všichni byli ochotní či schopní ji podstoupit. Samozřejmostí byla možnost vydat na dobročinné účely stejný obnos peněz, který by byl jinak použit na vlastní pout'. A odtud už byl jen krůček k tomu, aby byl přímo najat nějaký chudý, ale poctivý člověk k putování ve jménu toho, kdo na pout' nechce nebo nemůže.

1.1.3 Druhy poutí

Podle toho, s jakým úmyslem se lidé vydávali na pout', můžeme rozlišit několik druhů či typů poutí. Mluvíme pak o poutích kajících, prosebných, záslibných a děkovných. K tomu ještě přiřazujeme poutě, které byly součástí liturgických oslav významných výročních svátků.

Cílem prosebné pouti bylo vyprosit nějakou milost, uzdravení, pomoc v nouzi apod. Děkováná pout' byla projevem díky za vyslyšenou modlitbu. Často byla zároveň i poutí záslibnou. Jedinec nebo skupina se zavázali vykonat pout' na určité místo, většinou k vzývanému světcí, v případě vyslyšení proseb, často jako poděkování za záchranu života nebo pomoc v jiné kritické situaci. Kající pout' mohla být konána na základě rozhodnutí jedince jako prosba na odpuštění hříchů, mohla ale také být uložena jako pokání při svátosti smíření.

Účast na pouti mohla být spojena s obdržením odpustků.¹⁵

Po třicetileté válce procházely české země procesem rekatolizace, na jehož průběhu se významnou měrou podílel jezuitský řád. V době, kdy je česká krajina přetvářena a dotvářena „barokně katolickými“ stavbami (kostely, kapličky, Boží muka, křížové cesty...), se jezuité stávají velkými propagátory poutí a procesí k nově vzniklým poutním místům, která často sami spravují.

---

¹⁴ Srov. OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*, s. 66 – 67.

¹⁵ Srov. KAFKA, L. *Dárek z pouti*, s. 34.

Na rozvoji poutnictví se podílela také náboženská bratrstva.¹⁶

„Barokní pout' měla svůj řád, řídící se ročním obdobím. Z modlitebních knih, ať už tištěných, či opisovaných, ho můžeme velmi dobře vysledovat. Poutní procesí vedl duchovní a některý z poutníků nesl prapor s vyobrazením Panny Marie či patrona kostela, odkud procesí přicházelo. Poutníci se pravidelně zastavovali k modlitbě.“¹⁷ Zpívaly se nábožné písně, hrála hudba, zvonily zvony.

Součástí pouti byl i doprovodný program sloužící k potěšení a zábavě, jako například taneční zábavy a boudy trhovců.¹⁸

1.1.4 Novověké putování

V osmdesátých letech 18. století v době josefinských osvěcenských reforem týkajících se církevní správy atd. byl rozkvět poutních míst násilně utlumen. Panovník si nepřál, aby poddaní ztráceli čas cestováním na vzdálená místa. A protože většina poddaných byla chudá, nebylo ani žádoucí, aby vydávali své peníze takto „bez užitku“.¹⁹ K postupné obnově poměrů došlo až v průběhu 19. století. Církev však i nadále zůstala závislá na státu.

Od roku 1840 byly poutě znovu povoleny. Původní poutní místa byla postupně obnovována. Kult úcty k Panně Marii vyvrcholil roku 1854, kdy papež Pius IX. vyhlásil dogma o neposkvrněném početí Panny Marie. Následovala řada nových mariánských zjevení, z nichž nejznámější je zjevení v Lurdech, kde tehdy čtrnáctiletá Bernadetta Soubirousová spatřila 11. února 1858 Pannu Marii ve skalní jeskyni. Na místě zjevení vytryskl pramen léčivé vody, který dodnes patří mezi nejvyhledávanější poutní místa s léčivou vodou na světě. 13. ledna 1866 se Maria zjevila v českém Filipově při modlitbě těžce nemocné tkadleně Magdaléně Kade a uzdravila ji. Lze říct, že tzv. dlouhé 19. století

---

¹⁶ Srov. LOUTHAN H. *Obracení Čech na víru*, s. 238.

MIKULEC, J. *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*.

¹⁷ ROYT, J. *Barokní pout' v Čechách*. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes*, s. 9.

¹⁸ Srov. HOPERNIAK, V. *Poutě a poutní místa na Šumavě*. In *Být poutníkem v dobách minulých i dnes*, s. 25.

¹⁹ Srov. KLAPETEK, M. *Pout' jako prvek lidové zbožnosti v letech 1945 - 1989*, s. 16.

(tedy až do začátku 1. světové války roku 1914) bylo vrcholným obdobím mariánské lidové zbožnosti.²⁰

Po komunistickém puči v únoru 1948 byla kontinuita církevních poměrů v Československu násilně přerušena. Poutě byly považovány za nedovolené srocování, pořadatelé i účastníci byli pronásledováni. Postupně upadalo i obecné povědomí o poutních místech. Situace se začala měnit až po pádu komunistické totality v listopadu 1989.

1.2 Uzdravení

Už bylo řečeno, že místa modlitby, kterými poutní místa beze sporu jsou, jsou spojována s častým vyslyšením proseb, zvláště proseb za uzdravení. Soukromé modlitby jednotlivců, v nichž prosí za své potřeby, ale nejsou jedinou zbožnou aktivitou poutníků na těchto místech.

„Na poutních místech jsou rovněž časté celebrace, které samy o sobě specificky nesměřují k získání milosti uzdravení od Boha, ale kde získat uzdravení patří mezi důležitou součástí intencí organizátorů i účastníků. Za tímto účelem se konají liturgická slavení (např. výstav Nejsvětější svátosti s požehnáním) nebo neliturgické úkony, které patří k lidové zbožnosti podporované církví, jako je slavnostní modlitba růžence. I tato slavení jsou legitimní, pokud se nenaruší jejich autentický smysl. Například by se nemělo klást na první místo přání dosáhnout uzdravení nemocných a přitom ztratit vlastní cíl výstavu Nejsvětější svátosti, který přivádí věřící k poznání podivuhodné přítomnosti Krista ve svátosti a vybízí ke sjednocení srdce s ním. Toto sjednocení pak dosahuje vrcholu ve svátostném přijímání“²¹

Je třeba mít na paměti, že Kristus nejprve uzdravuje naši duši a až potom, chce-li, naše tělo.²² Od nás očekává víru a její aktivní vyjádření. Pokud nebudeme toužit po Dárci, ale jen po darech, které od něj můžeme obdržet, sami sebe nejvíc ochudíme. Pokud budeme adorovat před Nejsvětější svátostí, účastnit se mše svaté či se modlit růženec atd. jen

---

²⁰ Srov. ŠTAJNOCHR, V. *Panna Maria divotvůrkyně*, s. 41.

²¹ Instrukce Kongregace pro nauku víry o modlitbách za získání uzdravení od Boha *Ardens Felicitatis* z 14. září 2000. In www.vatican.va

²² Srov. Mk 2, 1 - 12, Lk 5, 17 - 26 (uzdravení ochmulého)

proto, abychom na Pána Boha umíněně stále dokola vykřikovali naše požadavky, nemusíme si vůbec všimnout, že stojí před námi a volá nás. Ano, máme k Bohu volat dnem i nocí. Máme se stále modlit a neochabovat, jak říká Pán v podobenství o chudé vdově a nespravedlivém soudci²³. Ale máme se také radovat z přítomného okamžiku, protože ženich je tady (ve svátosti)²⁴ a nabízí nám společenství s ním.

To, že s Kristem můžeme být (a jsme) spojeni největším poutem lásky, že jsme součástí jeho těla, je ten největší dar. Uzdravení či vyslyšení jakýchkoli dalších proseb je navíc.

---

²³ Srov. Lk 18, 1 - 8

²⁴ Srov. Mt 9, 15

2. Symbol vody

2.1 Pojem symbol

Symbol je prvek reality, který v sobě spojuje vnější, materiální, složku vnímatelnou smysly a složku vnitřní, nemateriální.²⁵ Symbol je vždy mnohoznačný. Při jeho interpretaci se nám otvírají další významy. Protože je sdílen větším množstvím lidí, kteří mu rozumí podobným způsobem, stává se prostředkem mezilidské komunikace. K. Rahner používá pojem „reálný symbol“, kdy symbolizované je v symbolu přítomné. Jinak řečeno - symbol má podíl na skutečnosti, ke které odkazuje. Je to prvek reality odkazující k celku.²⁶

Slovo symbol vzniklo z řeckého $\sigma\upsilon\mu\text{-}\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$, což znamená spojovat, dávat dohromady. V antice se při uzavření smlouvy místo podpisu na důkaz platnosti rozlomil hliněný předmět. Každá smluvní strana si vzala jednu část, kterou se v případě potřeby mohla prokázat. Kdo měl u sebe ten „správný“ kus střepu, měl nárok na plnění smlouvy, na výplatu peněz apod.²⁷

V minulých staletích byly symboly velmi důležitou součástí života. Prostupovaly každodenní život lidí. S příchodem novověku však dochází ke změně. Max Weber a další filosofové a sociologové hovoří o tzv. „odkouzlení světa“, tedy o proměně tradiční společnosti ve společnost moderní. Ke změnám dochází v souvislosti s nástupem osvícenství a rozmachem sekularizace.²⁸ Novým nástrojem pro poznání reality, která člověka obklopuje, se stává věda. Ke změně a „rehabilitaci“ symbolu dochází až v 1. polovině 20. století.

2.1.1 Symbolika vody

Na vodu jakožto kapalinu, bez které by nebyl na naší planetě život, se můžeme dívat z různých úhlů pohledu. Srovnajme tyto dvě definice:

---

²⁵ Srov. MURPHY, R. F. Úvod do kulturní a sociální antropologie.

²⁶ Srov. RAHNER, K. *Theologie des Symbols*, s. 278.290-300.

²⁷ Srov. KUNETKA, F. *Úvod do liturgie svátosti*, s. 123 - 127.

²⁸ Srov. HAVELKA, M. *Sekularizace, odkouzlení světa a „pluralizace náboženskosti“*. In: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1b8bb18cb3d2915cc0ba93543b9f3f4dabfee5a_13-2-03Havelka15.indd.pdf

- „Voda je kapalina bez chuti a zápachu, v tenkých vrstvách bez barvy. Chemická značka H₂O. Za normálního tlaku teplota tání 0°C, teplota varu 100°C. Velmi málo stlačitelná. Vyskytuje se ve třech fázích. Jako plyn - pára, kapalina – kapalná a pevná látka – led. Je nezbytná pro veškerý pozemský život, slouží jako živina, smáčedlo, rozpouštědlo a transportní prostředek umožňující průběh všech fyziologických a chemických pochodů.“²⁹
- „Voda je plná tajemství. Prostá, jasná, prázdná sebe: pohotová k obmytí, co je pošpiněno, občerstvit, co žízni. A zároveň bezedná a neproniknutelná, nemá stání, je plná záhad, moci a síly, vábí a stahuje k záhubě. Je opravdovým podobenstvím tajemných prazákladů, z nichž proudí život a volá smrt, podobenství samého života, který se zdá tak jasným a je tak záhadný.“³⁰

Romano Guardini se na vodu nedívá pohledem chemika, fyzika, biologa atd. Vidí vodu jako symbol, připomíná její očištnou schopnost, její sílu, která může život dát i vzít. Mluví o vodě, která odkazuje k tajemstvím života. O vodě, která má svůj symbolický význam snad ve všech náboženstvích.

V této práci se budeme zabývat symbolikou vody v křesťanství.

2.2 Symbol vody v křesťanství

„Křesťanství je náboženstvím s velmi rozmanitou vodní symbolikou. Voda v něm slouží jako hlavní nástroj iniciace do křesťanské obce, jako prostředek duchovní očisty, a také jako materie, kterou může osídlit Duch svatý. Vodní symbolika se odráží v četných metaforách, přirovnávajících Boha či Krista ke studnici živé vody nebo k prameni života, a vedle teologie a rituální praxe nachází také hojná upotřebení v křesťanském umění a architektuře.“³¹

Vodní symbolika křesťanského náboženství má své kořeny v Písmu svatém. Vzhledem k prostředí, ve kterém biblické texty vznikaly, tedy v suchých oblastech Předního (či Blízkého) východu, je na vodu pohlíženo jako na vzácnou a mocnou tekutinu. Voda je

²⁹ *Nové universum*, s. 1232.

³⁰ GUARDINI, R. *O posvátných znameních*, s. 24.

³¹ BAJEROVÁ, A. *Symbolika vody v křesťanství a islámu podle Mircey Eliadeho*, s. 6.

zdrojem života a Božího požehnání, ale také symbolem zkázy a Božího trestu. Zvláště patrné je toto ve Starém zákoně.

2.2.1. Motiv vody ve Starém zákoně

Vůbec první zmínku o vodě najdeme hned ve 2. verši První knihy Mojžíšovy. „Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.“³² Voda je přítomná už na samém počátku stvoření. Bez Božího ducha je to děsivá „propastná tůň“ bez života. Jen Bůh ji může proměnit, kultivovat, naplnit životem. Jen Duch svatý činí z „obyčejné“ vody pramen života a požehnání.

Tato dvojí podoba vody se vyskytuje v řadě biblických pasáží. Mocná síla vody budí strach, je symbolem smrti a zkázy. Je nástrojem Božího trestu. Bůh si však s lidmi svévolně nezahrává. Vše, co dělá, má svůj smysl. A tak i to, co vypadá jako konec, je ve skutečnosti novým začátkem. Voda očišťuje, obnovuje. Bůh dává lidem skrze vodu nový život (což bude ještě patrnější v Novém zákoně).

Ničící i očišťující sílu vody můžeme poznat už v 7. kapitole knihy Genesis, která vypráví o potopě světa. Lidé jsou potrestáni za svoje zlé skutky. Jediný Hospodinův spravedlivý, Noe, (srov. Gn 7, 1) bude i se svou rodinou zachráněn. Jeho potomci znovu osídlí zemi. Díky Noemu si Bůh řekne: „Už nikdy nebudu zlořečit zemi kvůli člověku, přestože každý výtvar lidského srdce je od mládí zlý, už nikdy nezhubím všechno živé, jako jsem učinil. Setba i žeň a chlad i žár, léto i zima a den i noc nikdy nepřestanou po všechny dny země.“ (Gn 8, 21 - 22). Jako znamení smlouvy Hospodin ustanovuje duhu (srov. Gn 9, 13).³³ Svatý Petr se v 1. stolení našeho letopočtu dívá na tuto událost optikou Nového zákona, když píše: „To je předobraz křtu, který nyní zachraňuje vás. Nejde v něm zajisté o odstranění tělesné špíny, nýbrž o dobré svědomí, k němuž se před Bohem zavazujeme – na základě vzkříšení Ježíše Krista.“ (1Pt 3, 21)

---

³² Gn 1, 2

³³ Příběhy o potopě světa se objevují snad v každé starověké mytologii, dokonce i v mytologii starých Mayů (srov. <http://www.ceskaliteratura.cz/studie/potopa.htm>). Kromě biblické zprávy o potopě se běžně setkáváme s podobným příběhem i v nejznámějším starověkém Eposu o Gilgamešovi, kde ovšem mají bohové zcela jinou motivaci pro seslání potopy na lidstvo. Lidé je svou činností obtěžují, ale nakonec i sami bohové jsou zděšeni svým činem (srov. KUNCOVÁ E. *Mýty o potopě na starověkém předním východě a v Řecku*, s. 7).

Jako symbol nebezpečí, smrti a znovuzrození (můžeme hovořit o předobrazu křtu) je voda pojímána i v příběhu o vyvedení izraelského národa z Egypta či v příběhu proroka Jonáše (srov. Ex 14, 21 - 29, Jon 1, 12 - 2, 11).³⁴

Hospodin vysvobozuje a zachraňuje, ale není to ojedinělý akt „jednou a dost“. Myslí na nás a stará se o nás neustále. Každou vteřinu našeho života. Ví, co potřebujeme, nic lidského mu není cizí. Ví, že Jeho národ trpí žízní. A tak skrze Mojžíše nechá ze skály vytrysknout vodu.³⁵ (Tak jako z boku Ukřižovaného vytryskne krev a voda.³⁶) Hospodin pamatuje nejen na naši duši, ale i na naše tělo. A tak jako on miluje nás, tak i my máme milovat. (V Katechismu katolické církve se o hoří o tzv. skutcích tělesného a duchovního milosrdenství, které máme prokazovat našim bližním.³⁷)

„Další symboliku vody ve Starém zákoně, která se projevuje dodnes v Římské liturgii, máme popsánu v Druhé knize Královské. Voda, kterou Izraelci používají, je špatná, ale prorok ji očistí vhozením soli do pramene (srov. 2Kr 2, 19 - 22). Římská liturgie dodnes používá sůl pro očistění vody při žehnání vody, kadidla a křídly na slavnost Zjevení Páně (Benedikcionál, s. 127).“³⁸

V Žalmech je motiv vody často spojován s nebezpečím a zkázou, před kterou může ochránit jen Hospodin. Jinak je to v 2. verši Žalmu 42: „Jako laň dychtí po bystré vodě, tak dychtí má duše po tobě, Bože!“ a ve 2. verši Žalmu 63: „Bože, ty jsi můj Bůh, snažně tě hledám, má duše po tobě žízní, prahne po tobě mé tělo jak vyprahlá, žíznivá, bezvodá země.“ Zde je voda, nebo lépe řečeno její nedostatek spojován s celou naší bytostí. A je to pouze Bůh, kdo může ukojit naši žízeň, kdo nám může dát pít z pramene vody živé. Protože On sám je tím pramenem.³⁹ On jediný dává život, On jediný uzdravuje.⁴⁰

---

³⁴ „Když jsi převáděl svůj lid z egyptského otroctví Rudým mořem, myslel jsi na ty, kdo budou pokřtěni.“ (Římský misál, velikonoční vigilie: svěcení křestní vody.)

³⁵ Ex 17, 1 - 7

³⁶ Srov. Jan 19, 34

³⁷ Skutky milosrdenství jsou činy lásky, kterými pomáháme svému bližnímu v jeho tělesných nebo duchovních potřebách. Učit, radit, těšit, posilovat – to jsou skutky duchovního milosrdenství, stejně jako odpouštět a trpělivě vše snášet. Skutky tělesného milosrdenství spočívají obzvláště v tom, že dáváme najíst tomu, kdo má hlad, že hostíme toho, kdo nemá střechu nad hlavou, že odíváme toho, kdo nemá co na sebe, že navštěvujeme nemocné a vězněné, že pohřbíváme zesnulé. Dávat almužnu chudým je mezi těmito skutky jedno z hlavních svědeckví bratrské lásky: je to také úkon spravedlnosti, který se líbí Bohu. (KKC 2447).

³⁸ KRIVANIČ, K. *Symbol vody v kulturách a náboženstvích*, s. 13.

³⁹ Dvojí zlo spáchal můj lid: Opustili mne, zdroj živých vod, a vytesali si cisterny, cisterny rozpukané, jež vodu neudrží.“ (Jer 2, 13).

⁴⁰ Srov. Ez 47, 1 - 9.

A opět jde Bůh ještě dál, než bychom si dovedli představit. Nejen, že nám slibuje život skrze vodu, On nám slibuje i Svěho Ducha. Neboť říká: „Já vyleji vody v místa zprahlá žízní, bystřiny na suchou zemi. Já vyleji svého ducha na tvé potomstvo a své požehnání na ty, kteří z tebe vzejdou.“ (Iz 44, 3).

Všechny Boží přísliby se naplní na lidu Nové smlouvy, protože Bůh je věrný. Nenechá svého vyvoleného utonout ani žíznit navěky. Od počátku světa má vše, tedy i veškeré vodstvo, pevně ve svých rukách. On masu vod kultivuje. Skrze zkrocené proudy vod, které ho na slovo poslouchají, ukazuje svoji přítomnost a všemohoucnost.⁴¹ Přes toho, kdo ho následuje, se nepřevalí proudy vod⁴². Ale sám Hospodin ho bude vodit jako pastýř své stádo po dobrých pastvinách⁴³, medem ze skály ho bude sytit⁴⁴ a napájet pramenem požehnání.

2.2.2 Motiv vody v Novém zákoně

„Nový zákon navazuje na starozákonní symboliku vody, ale dotváří ji v odlišném světle.“⁴⁵ Na začátku Matoušova evangelia vyzývá Jan Křtitel Izraelity k pokání a hlásá brzký příchod Božího království.⁴⁶ Na znamení pokání pak přichází křtí v řece Jordán. Křtem jsou očišťováni. Voda symbolicky smývá jejich hříchy. Zároveň Jan Křtitel upozorňuje, že přichází někdo větší než on: „Já vás křtím vodou k pokání; ale ten, který přichází za mnou, je silnější než já – nejsem hoden ani toho, abych mu zouval obuv; on vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.“ (Mt 3, 11).

---

⁴¹Srov. Žalm 74, 15, Žalm 104, 10, Žalm 107, 33 - 35, Žalm 114, 8, Iz 41, 18

⁴² Srov. Žalm 124

⁴³ „Budou je pást na dobré pastvě; jejich pastviny budou na výšinách izraelských hor. Budou odpočívat na dobrých pastvinách, budou se pást na tučné pastvě na horách izraelských. Sám budu pást své ovce a dám jim odpočívat, je výrok Panovníka Hospodina.“ (Ez 34, 14 - 15)

⁴⁴ Srov. Žalm 81, 17

⁴⁵ BAJEROVÁ, A. *Symbolika vody v křesťanství a islámu podle Mircey Eliadeho*, s. 8.

⁴⁶ Srov. Mt 3, 2

I sám Ježíš přichází, aby se nechal od Jana pokřtít.⁴⁷ Ponořením do vod Jordánu na sebe bere naše hříchy. On, jediný Čistý, sestupuje, aby se úplně ztotožnil s nečistým stvořením. Tímto ponořením vzal na sebe naše hříchy, aby je pak vynesl na dřevo kříže.⁴⁸

Téma křestní koupele je zmiňováno i ve 3. kapitole Janova evangelia při rozhovoru s Nikodémem. Ježíš říká: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.“ (Jan 3, 5)

V podobenství o Samařské ženě se Pán Ježíš prohlašuje za zdroj vody živé a slibuje, že prameny vody živé vytrysknou i z nitra jeho učedníků: „Kdo by se však napil vody, kterou mu dám já, nebude žíznit navěky. Voda, kterou mu dám, stane se v něm pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému.“ (Jan 4, 14) Podobná slova z Ježíšových úst zaznívají i v chrámě o svátcích stánků. „V poslední, velký den svátků Ježíš vystoupil a zvolal: „Jestliže kdo žízní, ať přijde ke mně a pije! Kdo věří ve mne, proudy živé vody poplynou z jeho nitra,“ jak praví Písmo.“ (Jan 7, 37 - 38) „Voda nám v tomto podobenství má symbolizovat křestní pramen, jehož zjevovatelem je Ježíš Kristus.“⁴⁹

Jako otevření křestního pramene je vykládána událost zmiňovaná v evangeliu sv. Jana. Po Ježíšově smrti mu jeden z vojáků probodl kopím bok a ihned vyšla krev a voda (srov. Jan 19, 34).⁵⁰ S křestní symbolikou se setkáme i ve Zjevení sv. Jana: „A ukázal mi řeku živé vody, čiré jako křišťál, která vyvěrala u trůnu Božího a Beránkova.“ (Zj 22, 1)

Motivů vody bychom v Novém zákoně našli mnoho, ale není tématem této práce pokoušet se o vyčerpávající přehled. Zaměřili jsme se zde alespoň na některé z motivů, u nichž je přímá souvislost s uvedením do křesťanského života. I v Novém zákoně však platí, že Pán myslí nejprve na fyzické potřeby svých „oveček“ a skrze jejich uspokojení zjevuje svou slávu a moc (srov. zázrak v Káni Galilejské, utišení bouře apod.). I pro lid Nové smlouvy je voda nositelkou života, očistění a uzdravení, jak to Bůh ve své lásce ustanovil.

---

⁴⁷ „Náš Pán se u svatého Jana dobrovolně podrobil křtu, určenému hříšníkům, aby naplnil všechnu spravedlnost. Svým křtem dává Kristus najevo, že „zmařil sám sebe“. Duch, který se vznášel nad vodami prvního stvoření, sestupuje nyní na Krista jako předešlá nového stvoření a Otec veřejně ukazuje Ježíše jako svého „milovaného Syna“. (KKC 1224)

⁴⁸ Srov. 1Petrův 2, 24

⁴⁹ KRIVANIČ, K. *Symbol vody v kulturách a náboženstvích*, s. 18.

⁵⁰ Svými Velikonocemi otevřel Kristus prameny křtu všem lidem. Mluvil totiž o utrpení, které měl podstoupit v Jeruzalémě, jako o „křtu“, kterým má být pokřtěn. Krev a voda, jež vytryskly z proboděného boku ukřižovaného Ježíše, jsou znamením křtu a Eucharistie, svátostí nového života: od té chvíle je možno „narodit se z vody a z Ducha“, aby člověk vstoupil do nebeského království. (KKC 1225)

2.3 Mariánský kult

Mariánskou tematikou se v této práci zabýváme proto, že v žitém křesťanství nacházíme přirozené spojení mezi postavou Panny Marie a léčivou vodou, a to nejen u vybraných poutních míst.

2.3.1 Ta, která nalezla milost u Boha⁵¹

Když byla Alžběta, manželka kněze Zachariáše, v šestém měsíci těhotenství, přišel do galilejského města Nazaret archanděl Gabriel k dívce jménem Maria. Byla to panna zasnoubená s mužem jménem Josef z Davidova rodu. Tato dívka byla vyvolena stát se matkou Božího syna. Vtělení však muselo předcházet její svobodné rozhodnutí. (srov. Lk 1, 26 - 38)⁵² Mariina úloha byla v Božím plánu spásy připravována od počátku.⁵³

Už před Ježíšovým narozením ji Alžběta z vnuknutí Ducha svatého nazve „matkou mého Pána“ (srov. Lk 1, 43). Když však s Josefem nesou osmý den po jeho narození syna do chrámu, aby ho podle Mojžíšova zákona zasvětili Hospodinu, přichází Simeon. Chválí Boží velikost a Marii říká: „Hle, on jest dán k pádu i k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se budou vzpírat – i tvou vlastní duši pronikne meč – aby vyšlo najevo

---

⁵¹ Srov. Lk 1, 30

⁵² „Panna Maria, která při andělově zvěstování přijala Boží Slovo v srdci i v těle a zrodila světu Život, je uznávána a ctěna jako pravá matka Boha a Vykupitele. Vykoupena vznešenějším způsobem vzhledem k zásluhám svého syna a s ním spojena těsným a nerozlučným poutem, je obdařena tím nejvyšším úkolem a důstojností, že je rodička Božího Syna, a proto i milovaná dcera Otce a svatyně Ducha svatého. Tímto vynikajícím darem milosti daleko předčí všechny jiné tvory nebeské i pozemské. Zároveň však je spojena se všemi lidmi v Adamově potomstvu, kteří potřebují spásu, ba „je dokonce matka (Kristových) údů (...), poněvadž svou láskou spolupracovala, aby se zrodili v církvi věřící, kteří jsou údy té hlavy“. (3)(3/Sv. Augustin, De S. Virginitate 6: PL 40, 399.) Proto je také oslavována jako vynikající a zcela jedinečný člen církve, jako předobraz a dokonalý vzor její víry a lásky. Katolická církev, poučena Duchem svatým, ji uctívá se synovskou láskou jako svou nejmilovanější matku.“ (LG 53)

„Panna Maria „ze svobodné víry a poslušnosti spolupracovala na lidské spáse“. Vyslovila své „fiat“ „jménem celého lidského rodu“: svou poslušností se stala novou Evou, matkou živých.“ (KKC 511)

⁵³ „Písmo svaté Starého a Nového zákona i úctyhodná tradice ukazují postupně stále jasněji a staví takřka před oči úlohu Spasitelovy matky v plánu spásy. Knihy Starého zákona popisují dějiny spásy, jimiž je povolna připravován Kristův příchod na svět. Tyto pradávne doklady, jak jsou v církvi čteny a chápány ve světle dalšího a plného zjevení, ukazují stále zřetelněji postavu ženy, Vykupitelovy matky. V tomto světle je už nastíněna prorockými slovy v zaslíbení vítězství nad hadem (srov. Gn 3,15), které bylo dáno prarodičům padlým do hříchu. Podobně je Maria ta panna, která počne a porodí Syna, jenž se bude nazývat Emmanuel (srov. Iz 7,14; viz též Mich 5,2-3; Mt 1,22-23). Ona vyniká mezi pokornými a chudými Páně, kteří od něho s důvěrou očekávají a přijímají spásu. S ní konečně, přeslavnou dcerou Siónu, po dlouhém čekání na splnění zaslíbení přišla plnost času a uskutečňuje se nový plán spásy, když Boží Syn z ní přijal lidskou přirozenost, aby tajemstvími svého těla osvobodil člověka od hříchu.“ (LG 55)

myšlení mnohých srdcí.“ (Lk 2, 34 - 35) Proroctví je naplněno, Maria s Ježíšem prožívá všechno. Je jedna z mála, kteří ho neopustí ani v nejtěžších okamžicích Jeho života. Stojí pod křížem svého syna. Vedle ní je i Ježíšův oblíbený učedník Jan, kterému svoji matku předává (srov. Jan 19, 25 - 27).

Po Ježíšově smrti se Maria neuzavírá ve svém smutku. Naopak. Je tou, která má největší víru ve svého syna, tou, která spolu s učedníky čeká na další Boží pokyny. A tak se nedivíme, že je i ve večeřadle (srov. Sk 1, 13 - 14).

Maria se z Božího rozhodnutí stává matkou nás všech.⁵⁴ Církev se vidí v Janově roli.⁵⁵ Maria je naší přímlyvkyní a ochránkyní na cestě ke Kristu.⁵⁶ Nesmíme však na druhou stranu její úlohu zveličovat. Nemá žádnou bohyní či spoluvykupitelkou. Je obyčejnou ženou, „služebnicí Páně“ (srov. Lk 1, 38), která našla milost u Boha.⁵⁷

---

⁵⁴ „Mariino mateřství v plánu milosti trvá neustále od okamžiku souhlasu, který s vírou vyjádřila při zvěstování a bez váhání zachovala pod křížem, až do věčného dovršení spásy všech vyvolených. Když byla vzata do nebe, neopustila tento spasitelný úkon, ale nadále nám získává dary věčné spásy svými mnohonásobnými přímlyvkami. Proto je blahoslavená Panna vzývána v Církvě jako přímlyvkyně, pomocnice, ochránkyně a prostřednice.“ (KKC 969)

⁵⁵ Srov. <http://www.maria.cz/Maria-a-teologie/Maria-a-cirkev/>

⁵⁶ „Blahoslavená Panna darem a úkolem božského mateřství, jímž je spojena se svým Vykupitelem a svými jedinečnými milostmi a dary je také v těsném spojení s církví. Jak učil už sv. Ambrož, Bohorodička je vzor církve, ve víře, lásce a dokonalém spojení s Kristem. (18)(18/Srov. sv. Ambrož, Expos. Lc. II, 7: PL 15, 1555.) Neboť v tajemství církve, která je plným právem také nazývána matkou a pannou, blahoslavená Panna Maria předchází jako vynikající jedinečný vzor jak panny, tak matky. (19)(19/Srov. Ps.-Petr Dam., Sermon 63: PL 144, 861AB. Godefrid od sv. Viktora, In nat. B. V., Ms. Paris, Mazarine, 1002, fol. 109 r. Gerhoh z Reich., De gloria et honore Filii hominis, 10: PL 194, 1105AB.) Ve víře a poslušnosti totiž zrodila na zemi Otcova Syna, aniž poznala muže, zastíněna Duchem svatým, jako nová Eva, která nedopřává víru starému hadu, nýbrž ji věnuje, nijakou pochybností neporušenou, Božímu poslu. Zrodila však syna, kterého Bůh ustanovil za prvního z mnoha bratří (srov. Řím 8,29), totiž věřících, při jejichž zrození a vychování ona spolupracuje svou mateřskou láskou.“ (LG 63)

⁵⁷ „Žádný tvortotiz nemůže být nikdy kladen na jednu rovinu s vtěleným Slovem a Vykupitelem. Avšak jako mají na Kristově kněžství rozličným způsobem účast jak posvěcení služebníci, tak věřící lid, a jako se Boží dobrota skutečně vylévá na tvorstvo různým způsobem, tak ani jediné prostřednictví Vykupitele nevylučuje, nýbrž vyvolává rozličnou spolupráci tvorů, vyplývající z účasti na jediném zdroji. Církev neváhá vyznávat takovou podřízenou Mariinu úlohu, stále ji prožívá a klade ji věřícím na srdce, aby pod její mateřskou ochranou vroucněji přilnuli ke svému Prostředníku a Spasiteli.“ (LG 62)

Papež Jan Pavel II. se k tématu vyjádřil následovně:

„Již samotný Ježíš své současníky vyzýval, aby se při pozorování Matky nenechali strhnout entusiasmem, neboť v Marii oceňoval především blahoslavenou, která slyší Boží slovo a zachovává je (srovnej Lk 11,28).

Abychom porozuměli Ježíšově matce a jejímu přínosu k dílu spásy, nemá nás vést jen náklonnost, ale především světlo Ducha. Je třeba zdůraznit, že mariánské učení a mariánská úcta nejsou plodem sentimentality.

S ohledem na potřebu zachovávat v učení o Marii a v jejím uctívání míru a vyváženost, vybízí Koncil výslovně teology a hlasatele Božího slova, aby se zdrželi „nesprávného přepínání“ (LG 67). Takové přepínání vychází od zastánců radikálního požadavku, aby všechna výsostná práva Kristova a veškerá charismata církve byla systematicky vztahována také k Marii.

2.3.2 Mariánská zjevení

2.3.2.1 „Všecko zkoumejte, dobrého se držte“⁵⁸

Oblibu uctívání Panny Marie podporují mimo jiné i tzv. soukromá zjevení.⁵⁹ Církev byla a je při posuzování jejich pravosti velmi opatrná. A ani v případě, že je zjevení uznáno jako autentické, není křesťan⁶⁰ nucen mu věřit. Boží (veřejné) zjevení je dokončeno⁶¹, úkolem křesťanské víry však je ho plně pochopit a rozvinout⁶². „Ačkoliv teologové chápou nutnost rozlišení soukromých zjevení od zjevení konstitutivního, jež skončilo smrtí posledního apoštola, mnozí jsou toho názoru, že naprostá většina soukromých zjevení má veřejný charakter, jsou přímo určena ke zveřejnění, takže označení za soukromá lze poměrně dobře zpochybnit.“⁶³ Podle významného teologa 2. vatikánského koncilu, který se zabýval mariologií, René Laurentina by bylo přesnější používat termíny „zjevení zakládající“ (revelatio fondatrix) a „zjevení zvláštní“ (revelationes particulares - množné číslo)⁶⁴.

Papež Benedikt XVI. ještě jako kardinál Ratzinger, prefekt Kongregace pro nauku víry k tomu říká: „V teologii pojetí „soukromého“ neznamena, že se jedná o cosi vyhrazené ho jen té osobě a nikomu jinému. Spíše jde o vyjádření stupně či důležitosti, podobně jako v případě např. „soukromé mše sv.“. Chce se tím říci, že „zjevení“ křesťanských mystiků a proroků si nemohou nárokovat stejnou váhu jako biblické Zjevení; mohou k němu pouze vést a musí jím být poměřována (...) Pokud bychom to shrnuli, jsou (zjevení

Naopak je nutné v mariánském učení vždy zachovávat nekonečný rozdíl, který existuje mezi lidskou osobou Mariinou a božskou osobou Ježíšovou. Přiznávání "maxima" Marii se nesmí stát normou mariologie. Ta musí vždy vycházet ze svědectví zvěstování o darech, jež Bůh Panně udělil na základě jejího mimořádného poslání.

Obdobně koncil ale vybízí teology a hlasatele aby se zdrželi „příliš úzkého hlediska“, to znamená nebezpečí ukrácení, jehož cílem je zmenšit či téměř vymazat význam Marie v dějinách spásy. Takových extrémních pozic se lze vždy vyvarovat s pomocí věrohodné a opravdové věrnosti zvěstované pravdě, jak je vyjádřena v Písmu a v apoštolském předání.“

(Jan Pavel II., generální audience 3. 1. 1996) in <http://www.maria.cz/Marianska-ucta/Pokrivena-ucta/>

⁵⁸ 1 Te 5, 21

⁵⁹ „Soukromými zjeveními („revelationes privatae“) se podle klasické definice „v teologické mluvě nazývají psychické zážitky, v nichž se jinak neviditelné a neslyšitelné objekty (osoby), i když jejich bytí není normální lidské zkušenosti přístupné, objevují nadpřirozeným způsobem“. Anebo jinak: „viditelné projevy toho bytí, jehož viditelnost podle přírodních zákonů na tomto místě a v tomto okamžiku je neobvyklá nebo nevysvětlitelná.“ (STANĚK, M. Soudobá katolická apokalyptika. Nový pohled na soukromá zjevení, s. 13)

⁶⁰ Pohybujeme se v prostředí římskokatolickém.

⁶¹ Srov. DV 4.

⁶² Srov. KKC 66.

⁶³ STANĚK, M. *Soudobá katolická apokalyptika. Nový pohled na soukromá zjevení*, s. 82.

⁶⁴ Srov. STANĚK, M. *Soudobá katolická apokalyptika. Nový pohled na soukromá zjevení*, s. 83.

v Lurdech a ve Fatimě) sice jen odkazem k biblickému Zjevení, ale právě proto jsou důležitá.⁶⁵

Pokud by obsah soukromého zjevení odporoval zjevení Slova, má na to sv. Pavel zcela jasný názor: „Jiné evangelium ovšem není; jsou jen někteří lidé, kteří vás zneklidňují a chtějí evangelium Kristovo obrátit v pravý opak. Ale i kdybychom my nebo sám anděl z nebe přišel hlásat jiné evangelium než to, které jsme vám zvěštovali, budiž proklet! Jak jsem právě řekl, a znovu to opakuji: Jestliže vám někdo hlásá jiné evangelium než to, které jste přijali, budiž proklet!“ (Gal 1, 7 - 9)

Ani sv. Pavel ani nikdo jiný však nepopírá, že Duch Boží vane, jak chce. V den Letnic apoštol Petr ve své řeči k židům z různých národů světa, kteří přišli na svátky do Jeruzaléma, cituje proroka Joela, když říká: „A stane se v posledních dnech, praví Bůh, sešlu svého Ducha na všechny lidi, synové vaši a vaše dcery budou mluvit v prorockém vytržení, vaši mládenci budou mít vidění a vaši starci budou mít sny. I na své služebníky a na své služebnice v oněch dnech sešlu svého Ducha, a budou prorokovat.“ (Sk 2, 17 - 18)

Bůh takto obdarovává, koho chce a kdy chce. To znamená, že soukromá zjevení nemůžeme automaticky odsuzovat, ale jak již bylo řečeno, je třeba je podrobit velmi pečlivému posouzení. A to zvláště tehdy, jsou-li spjata s nějakým posláním, což hlavně v současnosti bývá poměrně časté.

Teolog Ctirad Václav Pospíšil v této souvislosti hovoří o rozlišení zjevení na zjevení mystická a zjevení prorocká. Mystické zjevení je určeno výhradně té osobě, která zjevení měla. Prorocké zjevení nemůže být čistě soukromé, protože předpokládá nějaké poslání ve vztahu k určité skupině křesťanů či přímo vůči celé církvi.⁶⁶

Katechismus katolické církve danou problematiku shrnuje takto: „Během staletí docházelo ke zjevením, jež se nazývají „soukromá“. Některá byla uznána církevní autoritou, avšak nepatří k pokladu víry. Jejich úlohou není „vylepšovat“ nebo „doplňovat“ Kristovo definitivní zjevení, nýbrž napomáhat k tomu, aby se z tohoto

---

⁶⁵ HVIDT Niels Christian: *Das Problem der christlichen Prophetie. Interview mit Kardinal Joseph Ratzinger*, In: 30Giorni, No 1 (1999), <http://www.hvidt.com/default.asp?page=pub&CatHead=57&CatMain=58&IDF=34&sortset=default&pagenum=&show=text#en> (20. 5. 2011).

⁶⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *K problematice soukromých – aktualizáčních – zjevení*, In: Teologické texty 4 (2010), 170-180, 171.

zjevení v určitém historickém období plněji žilo. Za vedení učitelského úřadu Církve dovede zdravý smysl věřících rozlišit a přijímat, co je v těchto zjeveních opravdová výzva Krista nebo jeho svatých pro Církev. Křesťanská víra nemůže přijmout „zjevení“, která si dělají nárok na překonání nebo opravu zjevení, jehož naplněním je Kristus. To je případ některých mimokřesťanských náboženství a také některých novodobých sekt, které se opírají o taková „zjevení“.“ (KKC 67)

2.3.2.2 Maria - učitelka církve

Maria stejně jako její Vzkříšený Syn se zjevují se svými oslavenými těly. Z toho vyplývá náročnost rozpoznání. I Kristovi učedníci o Velikonocích těžko poznávali svého Pána. Panna Maria se navíc zjevuje v různém oblečení, je různě stará, má různé typy postav. Tím vším se přizpůsobuje příjemcům zjevení. René Laurentin hovoří o pedagogice Panny Marie, která se přizpůsobuje právě tomu člověku, kterému se zjevuje, jeho kultuře a prostředí, ve kterém žije.⁶⁷

Všechna zjevení však mají něco společného. Je to Mariina láska k Synu a její pokora. Její „udělejte všechno, co vám Ježíš řekne“. (srov. Jan 2, 5)

„Soukromá zjevení, jsou-li autentická, mohou opravdu probudit či povzbudit víru mnohých a obohatit život tajemného Kristova těla, kterým je církev. Aby se tak stalo, je třeba jak ochoty ke střízlivému vidění věcí, tak ochoty k respektování legitimní církevní autority. A v neposlední řadě také zdravého a správného uspořádání víry člověka, ve které se nic a nikdo nedostává před Boží zjevení, jehož vrcholem je Kristus a jehož opatrovatelkou a zprostředkovatelkou je celá církev v celé své historii s biskupy v čele, která vede k plné důvěře k Bohu, který si nás zamiloval, spasil nás a touží po spáse celého světa.“⁶⁸

---

⁶⁷ Srov. <http://www.pastorace.cz/Knihovna/3-Marianska-zjeveni-Rene-Laurentin.html>

⁶⁸ <http://www.pastorace.cz/Knihovna/6-Soukroma-zjeveni-a-pastorace-Ales-Opatrny.html>

2.4 Léčivý pramen

Soukromá mariánská zjevení bývala často spojena s výskytem léčivého pramene či vody ve studánce. Podle lidové tradice je čistá voda ve studánkách obrazem čistoty Mariiny. Studánka bývala nazývána „okem Panny Marie“. Ten, kdo plivl do vody, podle starého lidového rčení, plivl do očí Panně Marii.⁶⁹ Lidová zbožnost, jak vidíme, se někdy ubírala poněkud „netradičním“ směrem. Žité náboženství se někdy méně, někdy více odchylovalo od náboženství normativního. Přesto ho neztracujeme.⁷⁰ Jen je třeba dobré katecheze a pastorační moudrosti, aby se křesťané naučili rozlišovat, co ještě je křesťanská víra a co už je pověrčivost, sektářství.⁷¹

---

⁶⁹ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradská*, s. 33 - 34.

⁷⁰ „Romano Guardini tvrdil, že „by nebylo nic pochybnějšího než z lásky k liturgii chtít odstranit cenné způsoby projevů duchovního života prostých lidí nebo tyto projevy nějak liturgii přizpůsobovat.“ In: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2005-5/Harmonizace-lidove-religiozity-a-liturgie.html>

⁷¹ „Kromě obřadů svátostí a svátostin musí katecheze brát v úvahu různé formy zbožnosti věřících a lidových pobožností. Náboženské citění křesťanského lidu si našlo v každé době své projevy v různých formách zbožnosti, které obklopují svátostný život Církve, jako např. uctívání ostatků, návštěvy svatyně, poutí, procesí, křížová cesta, náboženské tance, růženec, medailky atd.“ (KKC 1674)

„III. 1. Lidová zbožnost

2. Obecně se pod výrazem lidová zbožnost v zemích zasažených evangeliem rozumí propojení víry a křesťanské zbožnosti s hlubokou kulturou na jedné straně a s formami předchozího náboženství příslušných národů na straně druhé. Jedná se o ony četné projevy zbožnosti, jejichž prostřednictvím křesťané vyjadřují své náboženské citění pomocí prostých výrazových prostředků, mezi něž patří mimo jiné také slavení, poutnictví, tanec a zpěv. V souvislosti s touto zbožností bylo možno hovořit jako o „*vitální syntéze*,” protože se v ní „propojuje tělo a duch, církevní společenství a instituce, jedinec a společenství, křesťanská víra a láska k vlasti, intelekt a citovost.“²¹ Kvalita této syntézy evidentně závisí na době a hloubce evangelizace a rovněž na kompatibilitě předchozích náboženských a kulturních obyčejů s křesťanskou vírou.

3. V apoštolské exhortaci *Evangelii nuntiandi* papež Pavel VI. potvrdil nové hodnocení lidové zbožnosti: „Tyto [partikulární] výrazy [hledání Boha a víry] byly dlouho hodnoceny jako nečisté, někdy se jimi dokonce pohrdalo, nyní však skoro všude registrujeme jejich opětné objevování.“²²

4. Pavel VI. dále tvrdí: „Když je však dobře zaměřena, zejména prostřednictvím určité evangelizační pedagogie, pak [lidová zbožnost] vykazuje velké bohatství hodnot. Ukazuje totiž na žízeň po Bohu, již znají jenom prostí a chudí; uschopňuje ke štěrnosti a k oběti až po heroismus, když jde o projevování víry; nese s sebou vyhraněný smysl pro hlubinné atributy Boží: otcovství, prozřetelnost, jeho vytrvalou láskyplnou přítomnost; plodí vnitřní postoje, které se zřídka vyskytují někde jinde ve stejném stupni: trpělivost, smysl pro nesení kříže v každodenním životě, odpoutanost, otevřenost vůči ostatním, zbožnost.“²³

5. Ostatně síla a hloubka kořenů lidové zbožnosti se jasně projevily v oné dlouhé době, kdy se vůči ní projevovala nedůvěra, o níž se zmiňuje Pavel VI. Výrazy lidové zbožnosti přetrvávaly navzdory předpovědím o jejich vymizení, které moderní epocha a rozvoj sekularismu považovaly za něco nepochybného. Tyto projevy si v mnoha oblastech světa uchovaly, ba rozmnožily svou přitažlivost pro zástupy lidí.

6. Mnohokrát byly odhalovány meze lidové zbožnosti mající původ v určité jednoduchosti, která je zdrojem různých náboženských deformací, ba dokonce pověr. Setrvává se na rovině kulturních projevů, aniž by dospívalo k uplatňování pravého přilnutí k víře a k vyjadřování této víry ve službě bližnímu. Je-li lidová zbožnost nesprávně zaměřena, může vést až k utváření sekt, a tak vystavovat nebezpečí pravou církevní komunitu. Tato zbožnost navíc riskuje, že bude manipulována buď ze strany politické moci, nebo ze strany náboženských sil, které jsou cizí křesťanské víře.

V českém prostředí jsou časté lokality, na kterých vyvěrá pramen léčivé vody. Součástí některých poutních areálů byly v minulosti i lázně.

V českobudějovické diecézi mezi oficiální a historicky velmi cenná poutní místa s pramenem léčivé vody patří Dobrá Voda u Českých Budějovic, Dobrá Voda u Nových Hradů, Klokoty, Lázně sv. Kateřiny u Počátek či poutní kostel Nejsvětější Trojice u Trhových Svinů.

Na vzniku poutní tradice se někdy podílí více faktorů - kromě pramene s léčivou vodou také například milostný obraz, zjevení nebo vidění. Většinou lze jen těžko odlišit historická fakta od legendy, která ale tvoří důležitý prvek kontinuity poutního místa. Na oblibu poutního místa nemá ani tak vliv existence či neexistence historických pramenů, jako osobní zkušenost, zážitek a tradice. To vše je předáváno ústním podáním z generace na generaci.⁷²

2.4.1 Architektura

Architektura poutních míst je různá - od jednoduchých lidových kapliček až po vrcholná díla tehdejší architektury. Tak jako v dnešní době bylo i v minulosti snazší sehnat donátora (sponzora) ke zvelebení známého poutního místa. Donátorem v takovém případě býval většinou nějaký šlechtic. Tak třeba stavbu známých jihočeských barokních kostelů významným způsobem financoval rod Buquoyů. Jako příklad uveďme mariánský kostel v Dobré Vodě u Nových Hradů či poutní kostel Nejsvětější Trojice u Trhových Svinů. Zato rovněž barokní kostel Bolestné Panny Marie v Dobré Vodě u Českých Budějovic nechala na své náklady vystavět českobudějovická městská rada.

---

7. Pohled na tato nebezpečí vybízí k uplatňování inteligentní katecheze, která dokáže těžit výhody z pozitivních hodnot autentické lidové zbožnosti a která je schopná jasně rozlišovat. Rovněž živá a přiměřená liturgie je povolána k tomu, aby sehrávala důležitou integrující roli mezi velmi čistou vírou a různými tradičními podobami náboženského života různých národů. Není pochyb o tom, že lidová zbožnost může poskytovat nenahraditelný přínos křesťanské kulturní antropologii, jež by dovolovala zmenšovat někdy až tragickou rozdílnost mezi křesťanskou vírou a určitými socioekonomickými institucemi s velmi odlišným zaměřením, které určují každodenní život lidí.“ (Mezinárodní teologická komise: *Víra a inkulturace*. 1988. In http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1988_fede-inculturazione_cs.html)

⁷² Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 13.

Typickou součástí větších poutních míst bývaly ambity, které poutníkům poskytovaly útočiště před nepřízní počasí. Mohli si zde odpočinout a rozjímat nad obrazy či sochami s náboženskou tematikou. V ambitech se také zpovídalo. Ambity dodnes můžeme spatřit u kostela v Dobré Vodě u Nových Hradů i kolem kostela Nejsvětější Trojice u Trhových Svinů.⁷³

---

⁷³ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradska*, s. 35 - 37.

3. Dobrá Voda u Českých Budějovic

Přibližně 4 km východně od centra Českých Budějovic se nachází samostatná obec Dobrá Voda, německy nazývaná Gutwasser. Tradiční poutní místo bylo dříve i místem lázeňským. Původně zde však byly jen lesy a pastviny. Lokalita byla majetkem královského města českobudějovického. Jedinými znaky civilizace byla pravděpodobně důlní díla, ve kterých se těžila křemenná ruda s obsahem zlata.⁷⁴ Roku 1701 už zde žilo 39 obyvatel, roku 1945 byl počet obyvatel mnohonásobně větší - 870 Čechů a 93 Němců. Z toho 87 Němců však bylo odsunuto.⁷⁵ V současné době má Dobrá Voda, která je od roku 1990 opět samostatnou, 2340 obyvatel trvale žijících na katastrálním území obce.⁷⁶

3.1 Poutní a farní kostel Panny Marie Bolestné

3.1.1 Počátky poutního místa

Počátky poutního místa Dobrá Voda jsou podle záznamů jeho prvního duchovního správce P. Adalberta Hassmana⁷⁷ spjaty s postavou českobudějovického městského notáře a písaře, pozdějšího purkmistra, Jana Karmenského (v jiných pramenech Karminského) z Ebenfeldu, původem z Krakova, který patřil mezi významné osobnosti veřejného života v Českých Budějovicích v době pobělohorské. Jeho manželka Dorota, rozená Panklová, mnoho let trpěla neznámou nemocí, z které se uzdravila až díky radě Panny Marie. Ta se Dorotě zjevila ve snu a ukázala jí pramen léčivé vody, který vyvěral na úpatí pahorku za vesnicí Suché Vrbné. Tomu místu se říkalo „Na Dobré Vodě“. Panna Maria Dorotě poradila, aby se v léčivé vodě koupala a také ji pila. Dorota byla uzdravena.

---

⁷⁴ Srov. HONYS, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 6.

⁷⁵ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradská*, s. 70.

⁷⁶ Srov. http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/informace.html

⁷⁷ Srov. HONYS, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 6.

V latinsky psaném záznamu prvního dobrovodského kaplana P. Adalberta Hasmana je citován dnes již neznámý starý rukopis ("Ex antiquo manuscripto exarato"). "Manželé se radili ve zbožném zanícení, jak by měli vyjádřit svůj dík za přijatou milost Bohu a shodli se v tom, že ke cti a chvále Spasitele a jeho Bolestné Matky dají vystavět kostelík nad pramenem, aby lidé mohli jít nahoru do kostela a zde Bohu a Bolestné Matce poděkovat". In http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/historie.html#historiepoutnihomista

Pan Karmenský k prameni chodil také. Vodou si omýval oční víčka, čímž si vyléčil oční chorobu.⁷⁸

Oba manželé byli Pánu Bohu velmi vděční za své zázračné uzdravení. Jako projev díky se rozhodli nechat na pahorku nad pramenem postavit kostelík k poctě Bolestné Matce Boží. Peněz nelitovali - kostelu věnovali i ornáty a další bohoslužebné potřeby. Nezapomněli ani na finanční zabezpečení. U českobudějovického magistrátu uložili částku 600 zlatých. Spolu s darovanými polnostmi se jednalo o opravdu velký dar. Roční úrok činil 36 zlatých. Tento obnos měl k dispozici tehdejší českobudějovický děkan Johann Comety z Eckenthurnu a měl ho používat také na údržbu kostela. Pan děkan měl pečovat o to, aby od května do listopadu každou první neděli v měsíci a o mariánských svátcích byla v dobrovodském kostelíku sloužena mše svatá (nepřipadal-li na tento den jiný svátek). Ve výroční den posvěcení kostela se mělo konat slavnostní procesí s kázáním. Tomu měly předcházet slavnostní nešpory ze společných textů O posvěcení kostela.⁷⁹ Následující den po procesí měla být sloužena zádušní mše svatá.

Část polností spolu s domkem, který byl zbudovaný u kostela, dostal do užívání kostelník. Za to měl být k dispozici poutníkům a třikrát denně vyzvánět.⁸⁰

3.1.2 Poustevna a lázně

Základní kámen ke kostelíku, který nechali vystavět manželé Karmenští, položil roku 1630 opat z kláštera ve Zlaté Koruně Bernard Pachman.⁸¹ Kostel byl konsekrován o dva

---

⁷⁸ Podle jiné pověsti jsou počátky tohoto poutního místa spjaty s uzdravením slepého chlapce z Českých Budějovic. Maminka ho v létě vodívala na návrší ke kapličce. Jednou se zatoulal a zabloudil. Našel vlhké místo, na kterém začal rukama hrabat. Z vyhrabané jamky vytryskl pramen. Chlapec se napil, umyl si tvář a jeho oči se uzdravily. Viděl. Z vděčnosti tu prý jeho rodiče nechali vystavět kapli. (Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradsko*, s. 71.)

⁷⁹ Srov. *Denní modlitba církve*: Lektionář pro modlitbu se čtením.

⁸⁰ Srov. HONYŠ, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 6. a srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 58.

⁸¹ „Budějovický magistrát poskytnul pozemek ke stavbě a pražský arcibiskup Arnošt Albrecht z Harrachu udělil 10. 5. 1630 souhlas k založení a vysvěcení kostelíka. Téhož roku, 14. 8., se konalo položení základního kamene. Položení základního kamene připomíná mosazná tabulka, nacházející se v současném kostele, na níž je vyrytý latinský nápis:

"14. Augusti. Ad maiorem Dei Jesu Christi et B. V. M. Dolorosae gloriám et honorum fundatores P. F. James Charminski ab Ebenfeld et Dorothea conigues 1630."

(V překladu: "14. srpna. K větší slávě Boha Ježíše Krista a Bohoslavné Panny Marie Bolestné.

Zakladatelé Jan Karmínský z Ebenfeldu a manželka Dorota, 1630.") Dokončený kostelík byl vysvěcen 1. 8. 1632.“ (http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/historie.html#historiepoutnihomista)

roky později pražským světicím biskupem Šimonem Horštejnem. V baroku u kostela žili poustevníci. Poustevna byla zřízena roku 1629 na místě dnešní staré školy.⁸² Prvním poustevníkem, o kterém se prameny zmiňují, byl kapucín F. M. Niedermajer. Jiný poustevník, Stehlík, v roce 1722 přinesl z Říma plnomocné odpustky k dobrovodskému kostelu. Posledním v pramenech zmiňovaným poustevníkem byl Jakub Damascus v roce 1769.⁸³

V roce 1647 byla českobudějovickým magistrátem zřízena lázeňská místnost, z které se později staly lázně. V 19. století se jim říkalo „Lázně u kapličky“ a „U Šafránků“. Později byly přestavěny na obytný dům. Roku 1959 byly zbořeny. Malé stavení s vanami nechala budějovická městská rada postavit v blízkosti mariánského kostelíku v roce 1677. Roku 1720 byl dům zbořen. Poblíž pak byly postaveny větší lázně, které fungovaly až do 20. století. Lázeňský dům číslo 21 byl zbořen v roce 1968. Sírato - železité složení vody mělo pozitivní vliv na léčbu „slabých a ochromených údů“.⁸⁴

3.1.3 Nová mariánská svatyně

Kolem roku 1700 byla z podnětu rytmistra jezdeckého pluku Vavřince Ferdinanda Flodera před vchodem do kostela postavena kaple. Na oltáři byla kopie obrazu Panny Marie z Pócs⁸⁵. Jako protějškovou kapli nechal budějovický magistrát zřídit kapli sv. Linharta. Obě kaple byly spojeny s původním kostelíkem. Na prostranství mezi nimi byla kazatelna.

Stále více poutníků navštěvovalo areál Dobré Vody a kostel svou velikostí přestával stačit. Když se v roce 1732 v klenbě kostelíku objevila trhлина, rozhodl se českobudějovický magistrát závalu neopravovat, ale postavit kostel nový. Podle plánů významného barokního stavitele Kiliána Ignáce Dietzenhofera⁸⁶ byl nový kostel postaven v letech 1733 - 1735. Základní kámen byl položen 12. června 1733 za přítomnosti budějovického děkana Jana Víta Schwantleho. Postavený chrám benedikoval 18. října

---

⁸² Srov. HONYS, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 12.

⁸³ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradská*, s. 71.

⁸⁴ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradská*, s. 71.

⁸⁵ Pravděpodobně se jednalo o kopii řeckokatolické ikony typu Hodegetrie.

⁸⁶ 1689 - 1751, syn stavitele Kryštofa Dietzenhofera

1739 budějovický děkan Jan Bormann. 24. června 1763 byl kostel konsekrován pražským sufragánním biskupem Janem Ondřejem Kayserem.⁸⁷

„Kostel je postaven do oválného půdorysu, k němuž jsou na západní a východní straně připojeny obdélníkové přístavby předsíně s hranolovou věží nad průčelím a presbytář. Loď je kryta mohutnou kupolí, věž nad průčelím baňatou střechou.“⁸⁸ V průčelí uprostřed je velká socha Bolestné Panny Marie, vedle ní dvě menší sochy andělů s nástroji Kristova umučení.

Kupoli kostela Bolestné Panny Marie vyzdobil Václav Vavřinec Reiner. Freska znázorňuje pověst o havíři, který zabloudil v opuštěných šachtách. Zachránil se jen díky pomoci Panny Marie, která ho vyvedla ven právě v místě pozdějšího pramene. Mezi další zajímavé obrazové výjevy patří „Hagar s Ismaelem, kterým anděl ukazuje cestu k prameni“ a „Mojžíš sladící vodu Mara“. Na štukové výzdobě pracoval Giovanni Battista Allio (Johann Baptista de Allio). Ten na náklady Adama a Eleonory ze Schwarzenberku zhotovil i oltář sv. Jana Nepomuckého, protějškový oltář sv. Rodiny a s největší pravděpodobností i hlavní oltář.⁸⁹

Uctívání obraz Panny Marie Bolestné byl přenesen ze starého kostela do nového. Roku 1876 byl nahrazen novým obrazem, který volně podle původní předlohy namaloval B. Čurn. Panna Maria byla zobrazena klečící se sepjatýma rukama a mečem v prsou, jak se dívá na utrpení Syna. 17. září 1876 obraz posvětil vikář z Dubného.

Roku 1772 českobudějovický magistrát zrušil tradiční procesí do Kájova a místo něj zavedl nové k blízkému a tudíž snadno dostupnému poutnímu kostelu na Dobré Vodě, čímž ještě více vzrostl význam tohoto poutního místa. Mezi lety 1837 a ž 1839 byly postaveny kapličky křížové cesty zakončené kaplí Božího hrobu. V roce 1996, kdy byl duchovním správcem dobrovodského kostela P. Zdeněk Mareš, do nich byly pořízeny nové obrazy. Na plech je namalovala akademická malířka Renata Štolbová.⁹⁰

---

⁸⁷ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 59.

⁸⁸ HONYS, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 38.

⁸⁹ Srov. HONYS, V. *Dobrá Voda u Českých Budějovic. Kostel Panny Marie Bolestné*, s. 12.

⁹⁰ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 59.

3.1.4 Kaplička

Kaplička nad studánkou s léčivou vodou při silnici do Suchého Vrbného byla postavena roku 1769. V roce 1882 byly postaveny schody od mariánského pramene ke kostelu a také kamenný můstek přes potok. O šest let později, roku 1888, získala kaplička dnešní podobu. Je v ní na plechu obraz Bolestné Panny Marie stejného typu jako v kostele. V současné době prochází okolí kaple revitalizací.

3.2 Duchovní život

„Dobrá Voda patří mezi významná poutní místa českobudějovické diecéze.“⁹¹ Mariánské poutě se konají v pátek před Květnou nedělí a v době svátku Bolestné Panny Marie, který je slaven 15. září. Pravidelná mše svatá je sloužena každou středu v 17.00 SEČ (v 18.00 letního času) a v neděli v 11.00.

Mezi lety 1999 až 2011 při kostele působila kongregace sester služebnic Panny Marie Galeacké (servitek).

Od 1. ledna 2017 byl duchovním správcem ustanoven P. Mgr. Witold Piotr Kocon.⁹² Otec biskup Vlastimil Kročil do farnosti přivedl společenství neokatechumenátu.

---

⁹¹ ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 59.

⁹² <http://www.farnostdobravoda.wz.cz/>

4. Dobrá Voda u Nových Hradů

V Novohradských horách na severovýchodním svahu Kraví hory se ve výšce 695 metrů nad mořem asi 6 kilometrů jihozápadně od Nových Hradů rozkládá podhorská osada, původně samostatný městys, Dobrá Voda. Dnes patří k obci Horní Stropnice. V roce 2011 zde trvale žilo 84 obyvatel. Pro svou mírně radioaktivní vodu a polohu lokality s velmi čistým vzduchem v Čechách bývala vyhledávaným lázeňským místem.

Dvouvěžový barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie je nepřehlédnutelnou dominantou krajiny. Za jasného počasí je vidět z oblasti Budějovicka i Třeboňska. Dobrá Voda u Nových Hradů (německy Maria Trost in Brünnl bei Gratzen, či prostě Brünnl, latinsky Ad salubrem fonticulum) je nejnavštěvovanějším poutním místem Novohradských hor. Velmi oblíbená je i u našich rakouských sousedů, kteří sem přicházejí v hojném počtu. Z toho důvodu se zde pravidelně slouží mše svatá nejen česky, ale i v německém jazyce. Stejně tak i modlitba růžence je vedena v českém jazyce pro poutníky z Čech a v jiném čase v němčině pro německy mluvící poutníky.

4.1 Poutní a farní kostel Nanebevzetí Panny Marie

4.1.1 Hojná Voda

Kronikář posledních Rožmberků Václav Březan v životopisu pana Viléma z Rožmberka píše, že roku 1564 se nad vsí Stropnicí „voda zdravá zjevila, kterouž mnoho lidí se zhojilo“.⁹³ Osada, která při prameni vznikla, byla nazývána Vilémova Hora (podle Viléma z Rožmberka), dnes Hojná Voda⁹⁴ (německy Heilbrunn). Stala se oblíbeným místem posledních Rožmberků, díky kterým zde vznikly lázně.⁹⁵ Informace o stavbě

---

⁹³ ŠTREJN, Z - HYHLÍK, V. *Dobrá Voda u Nových Hradů. Poutní kostel Panny Marie*, s. 4.

⁹⁴ „Dnešní název Hojná Voda, odvozený od slova hojivá se objevil až v práci F. Palackého v pol. 19. století. Stávalo zde 110 domů a v nich žilo 381 obyvatel. Dnes je tu 18 domů s 25 obyvatel a několik rekreačních středisek. Z významných rodáků mohu vzpomenout Františka Bindera (1914 - 1942), rotného 311. čsl. perutě R. A. F. ve Velké Británii, který padl v boji. Také nelze vynechat zmínku o Zikmundu Winterovi (1846 - 1912), který ve zdejší myslivně trávil všechny prázdniny v letech 1894 až 1911. Vznikla tu větší část jeho románu *Mistr Kampanus*.“ in <http://rodopisna-revue-online.tode.cz/jihogen/h.htm#hojvoda>

⁹⁵ WEIS, M. *Jihočeské ave*, s. 127.

prvních domů pro návštěvníky, kteří se touto vodou léčili, máme opět od kronikáře Březana.

Kolem roku 1567 zde vznikla kaple později rozšířená na kostel zasvěcený sv. Anně. Kvůli špatnému technickému stavu byl kostel roku 1963 zbourán. V roce 1650 zde byla zřízena samostatná fara, kterou od poloviny sedmdesátých let 17. století obsazovali cisterciáci z kláštera ve Vyšším Brodě⁹⁶.

4.1.2 Nový pramen

V roce 1698 se nedaleko Hojných Vod pod Kraví horou objevil nový pramen. Toto místo i s nově vzniklou osadou bylo pojmenováno Dobrá Voda. V archivu kláštera ve Vyšším Brodě je zaznamenán popis zjevení, které viděli bratři Hans a Matěj z osady Šlagles u Stropnice. Den před slavností Tří králů spatřili zástup poutníků putujících k Božím mukám, které stály v místě nového pramene. Když o svém vidění vyprávěli, sklidili u svých posluchačů posměch.⁹⁷

V roce 1701 už při prameni v místě bývalých Božích muk stála kaple s uctívaným mariánským obrazem. Tento rok je pokládán za počátek poutního místa a veškerá jubilea se od tohoto roku odvíjejí.⁹⁸

Dne 4. října 1701 měl syn sedláka z Bedřichova u Stropnice, Matěj (Matyáš) Egidi, třikrát po sobě sen. Panna Maria mu řekla, že v lese je léčivý pramen. Žádala, aby jí na tomto místě, kde nalezne vápenec, postavil kapličku.⁹⁹ Podle jiné verze Egidi viděl velký zástup lidí v pracovním oblečení. Ukazovali mu chrám na čtyřech bílých sloupech zastřešený prkny. Řekli mu, že je zodpovědný za výstavbu svatyně u pramene. Začal vozit materiál na stavbu, ale nikomu o svém vidění neřekl. V dalším vidění se mu měl zjevit sám Kristus na kříži. Poté začal stavět.

Kromě těchto zjevení byly na místě budoucího poutního místa pozorovány světelné úkazy. Zvěsti o těchto událostech se rychle šířily, a tak není divu, že sem brzy začali

---

⁹⁶ Cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě založil v roce 1259 Vok z Rožmberka. Vyšebrodský klášter se stal místem posledního odpočinku členů tohoto slavného jihočeského šlechtického rodu. V roce 1611 zde byl do rodinné hrobky uložen i poslední Rožmberk Petr Vok.

⁹⁷ Srov. ŠTREJN, Z - HYHLÍK, V. *Dobrá Voda u Nových Hradů. Poutní kostel Panny Marie*, s. 5.

⁹⁸ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Československa a Novohradská*, s. 78.

⁹⁹ Srov. KOKTAVÁ, P. - PITRUNOVÁ, Z. *Kam v ČR. Poutní místa a duchovní památky*, s. 34.

přicházet věřící i ze vzdálenějších oblastí. První prokázaná uzdravení jsou z roku 1702. V českobudějovickém okresním archivu jsou zaznamenána četná uzdravení. Na svátek Tří králů se Urban Hartl z Dlouhé Stropnice modlil. Po napití z pramene znovu získal ztracený sluch. 14. ledna 1702 desetiletá slepá dívka taktéž z Dlouhé Stropnice začala vidět. 23. ledna téhož roku se zde dcera Řehoře Radbauera z Pěčína u Trhových Svinů zbavila bolesti nohou atd.¹⁰⁰

Podle zaznamenaných uzdravení byla (a stále je) léčivá dobrovodská voda užívána zejména k léčbě očních neduhů. Podle jedné pověsti se jistá od narození slepá šlechtična vdala za zbožného urozeného pána. Brzy čekali miminko. Paní se během těhotenství často nechávala vozit na Dobrou Vodu u Nových Hradů. V modlitbách Pannu Marii prosila, aby aspoň jednou mohla uvidět dítě, které čeká. Když jí pak do náruče vložili novorozeně, prohlédla. Na poděkování vykonala další pouť na Dobrou Vodu a stala se horlivou šířitelkou úcty k Panně Marii Dobrovodské.¹⁰¹

4.1.3 Poutní kostel

Se vzrůstající oblibou poutního místa přestávala kaplička zástupům poutníků stačit, a tak hrabě Albert Karel Buquoy použil milodary poutníků na stavbu velkého poutního chrámu.¹⁰² Základní kámen byl položen v květnu 1706 za přítomnosti preláta Jana Jakuba Bukovského z Českého Krumlova. Jméno projektanta ani stavitele neznáme. Se stavbou se začalo roku 1708. Protože návštěvníků místa neubývalo ani během stavby, povolila arcibiskupská konzistoř sloužit mše svaté v sakristii rozestavěného kostela.¹⁰³ Velkolepý poutní kostel byl vysvěcen 26. května 1715 krumlovským prelátem a vikářem Zikmundem Heubnerem.¹⁰⁴

Kostel Nanebevzetí Panny Marie tvoří elipsovitá centrála se dvěma hranolovými věžemi po stranách. Vnější fasády jsou členěny pilastry. Pravoúhlý hlavní portál rámuje dvojice točitých sloupů. Nad portálem jsou znaky hraběcích rodů Buquoyů a Černínů. Kostel stojí na terase. Na jižní straně k němu ze tří stran směrem od svahu přiléhají ambity. „V terase

---

¹⁰⁰ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradska*, s. 78.

¹⁰¹ Srov. WEIS, M. *Jihočeské ave*, s. 131.

¹⁰² K roku 1704 to byla částka 634 zlatých.

¹⁰³ Srov. ŠTREJN, Z - HYHLÍK, V. *Dobrá Voda u Nových Hradů. Poutní kostel Panny Marie*, s. 5.

¹⁰⁴ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradska*, s. 79.

kostela se otevírá zamřížovaným podloubím trojdílná kaple se sochou Piety a svatých poustevníků a poustevnic. Zde také do dvou drobných kamenných kašniček vytéká léčivá voda.¹⁰⁵ Vedle kostela západním směrem stávala od roku 1718 do roku 1963 rezidence, původně letní zámek Buquoyů. Naproti kostelu je fara z roku 1719 se sochami světců.

Na vnitřní výzdobě kostela se také nešetřilo. Klenbu krásí četné malby. Podle motivů je můžeme pomyslně rozdělit do dvou částí - na výjevy ze Starého a Nového zákona. Směrem ke kůru jsou starozákonní postavy. Na vrcholu varhan je zlatená socha krále Davida hrajícího na harfu. Obklopen je anděly s hudebními nástroji. K hlavnímu oltáři směřují fresky s novozákonní tematikou. Mezi nimi je obraz Krista držícího kříž a Panny Marie Nanebevzaté, které je poutní chrám zasvěcen.

Hlavní oltář pochází z počátku 18. století. Milostný obraz Madony s dítětem (oba oblečení v bohatém šatě) je z roku 1842. Jde o obraz Panny Marie Utěšitelky (Maria Trost).¹⁰⁶ Pod obrazem jsou sochy dvou andělů s německými nápisy. Do češtiny je překládáme „Těšitelko zarmoucených“ a „Ukaž se matkou“.¹⁰⁷ Na kazatelně jsou alegorické sochy Času a Věčnosti.

V osmdesátých letech 19. století byl chrám zrekonstruován na náklady hraběnky Filipiny Buquoyové. Znovu vysvěcen byl 14. října 1888 českobudějovickým biskupem Martinem Josefem Říhou. Pontifikální mši svatou celebrou vyšebrodský opat Leopold Wackarž.¹⁰⁸ V době komunistického režimu chrám chátral. Vnější plášť byl obnoven mezi lety 1987 až 1992. Bohužel byla použita nevhodná metoda. Kompletní rekonstrukce kostela proběhla v letech 2011 až 2016.

4.2 Duchovní život

„Poutní chrám Panny Marie Těšitelky je zapsanou kulturní památkou. Do odsunu německého obyvatelstva v roce 1945 patřilo toto poutní místo mezi nejvýznamnější

---

¹⁰⁵ ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradsko*, s. 79.

¹⁰⁶ Jedná se o podobný typ Madony, jaký můžeme vidět jako sochu i obraz v hornorakouském poutním místě Maria Trost am Rohrbach asi 20 kilometrů jihozápadně od Frymburku.

V souvislosti s oltářním obrazem se pro toto poutní místo užívá také označení chrám Panny Marie Těšitelky.

¹⁰⁷ Srov. WEIS, M. *Jihočeské ave*, s. 130.

¹⁰⁸ Srov. <http://www.klaster.cz/nahled.asp?c=51>

mariánská poutní místa v naší zemi, které spojovalo poutníky z Čech, Moravy, Rakouska, Německa, ale též i Slovenska, Maďarska či Slovinska. Co se týče počtu udělených svatých přijímání, tak v roce 1913 sdílelo toto poutní místo 10. pozici s poutním místem ve Staré Boleslavi a v německy mluvícím pohraničním pásu jižních a západních Čech bylo zdaleka nejvýznamnější.¹⁰⁹

Před rokem 1950 měli duchovní správu na starosti cisterciáci z vyšebrodského kláštera. V době komunistické totality to byli diecézní kněží a mezi lety 1991 až 2005 servité z Nových Hradů. Od roku 2006 se o poutní místo starají členové společenství Rodiny Panny Marie se sídlem v Nových Hradech.

Mše svatá je zde sloužena v českém i německém jazyce nejen o nedělích a svátcích, ale také o tzv. Fatimských dnech každého 13. dne v měsíci. Hlavní pout' se koná v období kolem 15. srpna na svátek Nanebevzetí Panny Marie.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ <http://www.klaster.cz/nahled.asp?c=51>

¹¹⁰ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa českobudějovické diecéze*, s. 64.

Závěr

Na předchozích stránkách jsme se pokusili alespoň částečně nahlédnout do velmi široké problematiky poutnictví. Pout' nemusíme nutně konat do vzdálených krajin. V našem nejbližším okolí, v naší diecézi máme dostatek míst, která už naši předkové rádi navštěvovali, protože tam snad až hmatatelně vnímali uzdravující Boží přítomnost a mocnou přímluvu Panny Marie.

Právě osoba Panny Marie je tou, která nám má ukazovat cestu k Synu. Ne vždy je však tato cesta snadná, a tak nám Maria, jako správná matka pomáhá, abychom zdárně došli do Cíle.

V Písmu svatém máme mnoho míst, kde Bůh projevuje Svoji moc skrze vodu. Starý zákon začínající knihou Genesis mluví o vodě hned ve druhém verši. „Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůň byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.“ (Gn 1, 2) Země by bez aktivity Božího ducha byla jen temnou, prázdnou, bez života. Je to právě Duch Boží, který tuto situaci proměňuje, kultivuje, dává řád.

Boží moc tak, jak ji lidé poznávají a jak o ní v Písmu svědčí, je často spojována s motivy vody. Voda spolu s přijetím Božího ducha se nakonec stává branou k životu věčnému, jak to Ježíš říká v rozhovoru s Nikodémem. „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.“ (Jan 3, 5 b)

Poslední kniha Nového zákona Zjevení svatého Jana vrcholí Kristovým příslibem řeky života pramenící u trůnu Božího a Beránkova,¹¹¹ z které budou moci neomezeně čerpat všichni lidé. Zcela jistě je tou, která z ní čerpá nejvíce, právě Matka Boží. A tak nás nepřekvapí, že se Panna Maria v rámci soukromých zjevení často objevovala v místech, kde poté vytryskl pramen léčivé vody. Jako by tak odkazovala k pravému a jedinému uzdravujícímu Prameni.

V této práci jsme se zabývali dvěma místy českobudějovické diecéze, kde Maria příjemcům zjevení ukázala léčivý pramen. Obě místa podle toho získala svá jména - Dobrá Voda u Českých Budějovic a Dobrá Voda u Nových Hradů. Uzdravující voda byla v obou Dobrých Vodách nalezena v 17. století a obě místa se velmi rychle stala oblíbenými cíli poutníků. Poměrně brzy byly na obou místech vystavěny velké poutní

---

¹¹¹ Srov. Zj 22, 1

komplexy a také lázně. Dobrou Vodu u Českých Budějovic navštěvovali zejména pacienti s nemocemi pohybového aparátu, ale máme zprávy také o uzdravení očních chorob. Na Dobrou Vodu u Nových Hradů přicházeli poutníci především kvůli uzdravení očních neduhů, dokonce i slepoty, jak o tom svědčí mnohé záznamy o zázračných uzdraveních v jihočeských archivech.

Na Dobrou Vodu u Českých Budějovic i na Dobrou Vodu u Nových Hradů stále proudily a proudí zástupy poutníků a nic na tom nezměnilo ani období německé okupace, ani následně jakýmkoli náboženským projevům nepřátelský komunistický režim. Po roce 1989 se oba poutní chrámy dočkaly nezbytných rekonstrukcí, aby v ještě větší míře mohly sloužit poutníkům, kteří si na těchto místech, tak jako generace jejich předchůdců, vyprošují uzdravení a Boží pomoc pro sebe i své blízké.

Seznam literatury

BAJEROVÁ, Adéla. *Symbolika vody v křesťanství a islámu podle Mircey Eliadeho*. Praha 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filosofická.

Benedikcionál. Olomouc: Liturgická komise České biskupské konference. Matice Cyrilometodějská, 1994.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). 2. katolické vyd. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-009-5.

BOWIE, F. *Antropologie náboženství. Rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9.

ČERNÝ, Jiří. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradsko: Českobudějovicko, Hlubocko, Lišovsko, Novohradsko, Trhosvinensko, Vltavotýnsko*. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 80-86829-03-0.

ČERNÝ, Jiří. *Poutní místa jižních Čech: milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Veduta, 2006. ISBN 80-86829-19-7.

Český misál pro neděle a význačné dny liturgického roku, Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995.

Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním. Řím: Sekretariát České liturgické komise, 1988.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Přeložil Oto MÁDR. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-438-5.

GUARDINI, Romano. *O posvátných znameních*. Přeložil Josef Vojtěch FLORIAN. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. Karmelitánská spiritualita. ISBN 80 – 85527 – 04 - 9.

GUREVIČ, Aron Jakovlevič a Jaroslav KOLÁR. *Nebe, peklo, svět: cesty k lidové kultuře středověku*. Jinočany: H & H, 1996. ISBN 80-85787-41-5.

HEJTMANOVÁ, Marcela. *Itinerarium Egeriae: text, překlad a komentář = Putování Egeriino : text, překlad a komentář*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1999. ISBN 80-7040-338-1.

HONYS, Vít. *Dobrá Voda u Českých Budějovic: kostel Panny Marie Bolestné*. České Budějovice: Okresní úřad (České Budějovice), 1996.

HOPERNIAK, V. Poutě a poutní místa na Šumavě. In *Být poutníkem v dobách minulých i dnes. Sborník příspěvků z mezinárodní konference: Poutní cesty na Šumavě*. Kolínek, 2010. ISBN 978-80-87018-12-5.

CHODURA, R. - KLIMEŠOVÁ, V. - KŘIŠŤAN, A. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti: poutní a poutové umění*. Praha: Lika klub, 2009. ISBN 978-80-86069-52-4.

KLAPETEK, Martin. *Pouť jako prvek lidové zbožnosti v letech 1945 - 1989*. Brno 2002. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta filosofická.

Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

KOKTAVÁ, P. - PITRUNOVÁ, Z. *Poutní místa a duchovní památky*. Brno: CPress, 2013. Kam v ČR. ISBN 978-80-264-0144-5.

KOLÁČEK, Josef. *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80 - 7113- 132 - 6.

Konat poutě má smysl. Hlas pravoslaví 2013, roč. 68, č. 11. ISSN 0323-1089.

KRIVANIČ, Kamil. *Symbol vody v kulturách a náboženstvích*. Olomouc 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Katedra liturgické teologie.

Křestní obřady. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80 – 7192 – 378 - 8.

KUNCOVÁ, Eva. *Mýty o potopě na starověkém Předním východě a v Řecku*. Brno 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta filosofická.

KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí: Liturgika (Variant.)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-618-3.

LOUTHAN, Howard. *Obracení Čech na víru, aneb, Rekatolizace po dobrém a po zlém*. Přeložil Zdeněk RUCKI. V Praze: Rybka, 2011. ISBN 978-80-87067-07-9.

MIKULEC, Jiří. *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*. Praha: NLN nakladatelství Lidové noviny, 2000. Knížnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-422-X.

MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3698-3.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty. ISBN 978-80-86429-25-0.

Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž. Praha: Knížní klub, 2003. ISBN 80 – 242 – 1069 - X.

Obřady žehnání; římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení druhého Vatikánského koncilu, vydaný Papežem Pavlem VI., Praha: Česká biskupská konference, 2013.

OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Přeložil Vladimír MAREK. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-510-0.

POSPÍŠIL Ctirad Václav: *K problematice soukromých – aktualizačních – zjevení*. In: *Teologické texty* 4 (2010), 170-180.

RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Přeložil František JIRSA, přeložil Jan SOKOL, přeložil Jan KRANÁT. Praha: Vyšehrad, 2009. Teologie. ISBN 978-80-7021-934-8.

ROYT, Jan. *Barokní pout' v Čechách*. In *Být poutníkem v dobách minulých a dnes. Sborník příspěvků z mezinárodní konference: Poutní cesty na Šumavě*. Kolínek, 2010. ISBN 978 – 80 – 87018 – 12 - 5.

ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1691-9.

SIMAJCHL, Ladislav. *Maria a dnešní životní styl: Májové promluvy*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994.

STANĚK, Martin. *Soudobá katolická apokalyptika. Nový pohled na soukromá zjevení*. Praha 2011. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Katedra teologické etiky a spirituální teologie.

ŠTAJNOCHR, Vítězslav. *Panna Maria divotvůrkyně: nauka o Panně Marii, mariánská ikonografie, mariánská poutní místa*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2000. ISBN 80-86785-10-9.

ŠTREJN, Zdeněk. *Dobrá Voda u Nových Hradů: poutní kostel Panny Marie*. 2. upravené a rozšířené vydání. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 1995. ISBN 80 – 901836 – 4 - 6.

WEIS, Martin. *Jihočeské Ave: duchovní průvodce po putovních místech Českobudějovického biskupství*. Praha: Arista, 2001. ISBN 80-86410-14-5.

Internetové zdroje

AMBROS, Pavel. *Harmonizace lidové religiozity a liturgie*, in: Teologické texty 5 (2000). Dostupné na WWW: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2005-5/Harmonizace-lidove-religiozity-a-liturgie.html>

GERSON Jean: *Praktická pravidla k posuzování zjevení*, in: Teologické texty 5 (2000). Dostupné na WWW: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-5/Prakticka-pravidla-k-posuzovani-zjeveni.html>

HAVELKA, Miloš. *Sekularizace, odkouzlení světa a „pluralizace náboženskosti“*, in: Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2013, Vol. 49, No. 2. Dostupné na WWW: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1b8bb18cb3d2915cc0baf93543b9f3f4dabfee5a_13-2-03Havelka15.indd.pdf

HVIDT Niels Christian: *Das Problem der christlichen Prophetie. Interview mit Kardinal Joseph Ratzinger*, in: 30Giorni, No 1 (1999). Dostupné na WWW: <http://www.hvidt.com/default.asp?page=pub&CatHead=57&CatMain=58&IDF=34&sortset=default&pagenum=&show=text#en>

Instrukce Kongregace pro nauku víry o modlitbách za získání uzdravení od Boha Ardens Felicatis z 14. září 2000. Dostupné na WWW: www.vatican.va

LAURENTIN René: *Mariánská zjevení*, in: OPATRNÝ Aleš, OD SV. HEDVIKY Vojtěch: *O soukromých zjeveních*, Praha: Pastorační středisko při arcibiskupství pražském, 1998. Dostupné na WWW: http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=866&sel_text=2778.

Mezinárodní teologická komise: *Víra a inkulturace*. 1988. Dostupné na WWW: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1988_fede-inculturazione_cs.html

OPATRNÝ Aleš, *Soukromá zjevení a pastorační středisko*, in: OPATRNÝ Aleš, OD SV. HEDVIKY Vojtěch: *O soukromých zjeveních*, Praha: Pastorační středisko při arcibiskupství pražském, 1998. Dostupné na WWW: http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=866&sel_text=2781

RAHNER, Karel. *Theologie des Symbols*. Dostupné na WWW: farnost.podolak.cz/down/Svatosti_v_zivote.doc

<http://www.ceskaliteratura.cz/studie/potopa.htm>

<http://www.farnostdobravoda.wz.cz/>

<http://www.klaster.cz/nahled.asp?c=51>

http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/historie.html#historiepoutnihomista

http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/historie_dolovani.html

http://mesta.obce.cz/dobra-voda-u-ceskych-budejovic/web_Cz/kostel.html

<http://www.pastorace.cz/Knihovna/3-Marianska-zjeveni-Rene-Laurentin.html>

<http://www.pastorace.cz/Knihovna/6-Soukroma-zjeveni-a-pastorace-Ales-Opatrny.html>

<http://www.pastorace.cz/tematicke-texty/hodegetria-joachim-meisner>

<http://rodopisna-revue-online.tode.cz/jihogen/h.htm#hojvoda>

Seznam příloh

Dobrá Voda u Českých Budějovic

1. Kostel Panny Marie Bolestné

(zdroj: <http://www.krasnecechy.cz/krasna-mista/jizni-cechy/dobra-voda-u-cesky-ch-budejovic>)

2. Interiér kostela

(zdroj:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Panny_Marie_Bolestn%C3%A9_\(Dobr%C3%A1_Voda_u_%C4%8Cesk%C3%BDch_Bud%C4%9Bjovic\)\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Panny_Marie_Bolestn%C3%A9_(Dobr%C3%A1_Voda_u_%C4%8Cesk%C3%BDch_Bud%C4%9Bjovic))))

3. Křížová cesta. 12. zastavení. Pán Ježíš umírá na kříži

(zdroj: [https://www.google.cz/search?biw=1280&bih=918&tbn=isch&sa=1&ei=BvC0WuTmM4WLsAG-4rqoDg&q=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&coq=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&gs_l=psy-ab.3...242585.247103.0.248261.14.14.0.0.0.105.1120.13j1.14.0...0...1c.1.64.psy-ab..0.2.197...0i30k1j0i24k1.0.q2qNwr3YwWI#imgrc=Xw67oLuSgNre5M:\)](https://www.google.cz/search?biw=1280&bih=918&tbn=isch&sa=1&ei=BvC0WuTmM4WLsAG-4rqoDg&q=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&coq=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&gs_l=psy-ab.3...242585.247103.0.248261.14.14.0.0.0.105.1120.13j1.14.0...0...1c.1.64.psy-ab..0.2.197...0i30k1j0i24k1.0.q2qNwr3YwWI#imgrc=Xw67oLuSgNre5M:)))

4. Křížová cesta. Boží hrob. 14. zastavení. Pána Ježíše dávají do hrobu.

(zdroj: http://www.sumava.cz/objekt_az/7103-kaple-dobra-voda-u-cesky-ch-budejovic/)

5. Kaple Panny Marie Bolestné

(zdroj:

[https://www.google.cz/search?tbn=isch&q=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+kaple+panny+marie+bolestn%C3%A9&chips=q:dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+kaple+panny+marie+bolestn%C3%A9,online_chips:kr%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&sa=X&ved=0ahUKewjo67yIuoLaAhUFiCwKSHyDmMQ4IYIJigA&biw=1280&bih=918&dpr=1#imgrc=dSHzIU2JY-6pZM:\)](https://www.google.cz/search?tbn=isch&q=dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+kaple+panny+marie+bolestn%C3%A9&chips=q:dobr%C3%A1+voda+u+%C4%8Desk%C3%BDch+bud%C4%9Bjovic+kaple+panny+marie+bolestn%C3%A9,online_chips:kr%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+cesta&sa=X&ved=0ahUKewjo67yIuoLaAhUFiCwKSHyDmMQ4IYIJigA&biw=1280&bih=918&dpr=1#imgrc=dSHzIU2JY-6pZM:)))

Dobrá Voda u Nových Hradů

1. Dobrá Voda – celkový pohled

(zdroj:

[https://www.google.cz/search?q=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKewjlx_mkvILaAhWD8ywkHcZkDS0Q_AUICigB&biw=1280&bih=918#imgdii=0IEw4sWDT-trCM:&imgrc=5SU-Z4UGckUtAM:\)](https://www.google.cz/search?q=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKewjlx_mkvILaAhWD8ywkHcZkDS0Q_AUICigB&biw=1280&bih=918#imgdii=0IEw4sWDT-trCM:&imgrc=5SU-Z4UGckUtAM:)))

2. Dobrá Voda

(zdroj: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Poutni-i-lazenske-misto-Dobra-Voda-na-Novohradsku.aspx>)

3. Kašny s léčivou vodou

(zdroj: https://www.google.cz/search?biw=1280&bih=918&tbm=isch&sa=1&ei=Gvi0WpWQHM-MmgWf47jgCg&q=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF&oq=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF&gs_l=psy-ab.3..0j0i24k1.45532.45532.0.45974.1.1.0.0.0.147.147.0j1.1.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.1.146....0.dDUgTvhz5zA#imgrc=6N7W28PcsW5NtM:)

4. Interiér kostela

(zdroj: https://www.google.cz/search?biw=1280&bih=918&tbm=isch&sa=1&ei=MPm0WqqsKYuhsAH6hry4CQ&q=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF+hlavn%C3%AD+olt%C3%A1%C5%99&oq=dobr%C3%A1+voda+u+nov%C3%BDch+hrad%C5%AF+hlavn%C3%AD+olt%C3%A1%C5%99&gs_l=psy-ab.3...24813.28118.0.28347.12.12.0.0.0.142.956.11j1.12.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.0.0....0.4qODZuB9aQc#imgrc=LN80A8wejp9bXM:)

Obrazové přílohy

Dobrá Voda u Českých Budějovic

1.

2.

3.

4.

5.

Dobrá Voda u Nových Hradů

1.

2.

3.

4.

Abstrakt

BENEŠOVÁ, M. *Motiv vody v legendách poutních míst*. České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce M. Klapetek.

Klíčová slova: poutnictví, symbol, voda, Maria, zjevení, léčivý pramen, Dobrá Voda

Práce se zabývá problematikou vybraných poutních míst českobudějovické diecéze, kterými jsou Dobrá Voda u Českých Budějovic a Dobrá Voda u Nových Hradů. Všímá si fenoménu poutnictví a symboliky vody v Písmu svatém a v křesťanství jako takovém. Rozlišuje náboženství normativní a žité, se zaměřením na osobu Panny Marie. Soukromá zjevení Boží matky bývala spojena s objevením pramene léčivé vody. Práce sleduje vznik a rozvoj vybraných poutních míst, zabývá se i současným duchovním životem na obou místech.

Abstract

The motive of water in the legends of pilgrimage places.

Key words: pilgrimage, symbol, water, Mary, revelation, healing spring, Good Water

The thesis deals with the issues of selected pilgrimage places of the České Budějovice diocese, such as Dobrá Voda near České Budějovice and Dobrá Voda near Nové Hradě. It sees the phenomenon of pilgrimage and the symbolism of water in Sacred Scripture and in Christianity itself. It distinguishes between normative and living religions, with a focus on the person of the Virgin Mary. The private revelation of God's mother was associated with the discovery of a spring of healing water. The work follows the emergence and development of selected pilgrimage places, it also deals with contemporary spiritual life in both places.